

Mysł Obywatela o sprawiedliwości Kra-
jowej

(1789)

MYŚL OBYWATELA

o

SPRAWIEDLIWOSCI KRAIOWEY.

Piszę o wielu Materjach, a o każdej z osobna, wieleby czasu zchodziło na
tłómaczeniu się, z przyczyn do każdej rzeczy stosownych, a Czytelnikowi
Publiczną Sprawą zatrudnionemu przykrzyłoby czas do roztrząśnienia Dzieła.

Zatym *Anonim* przedsięwziął w sposobie Prawa pisanego do niektórych w Judy-
katurze odmian otworzyć swe zdanie.

A jako nie jest interessowanym dla chluby o skutek swej pracy: tak równie nie-
interessowaną myślą, też Dzieło roztrząsać, oraz jeżeli w śpieszenia Pisma
i Druku omyłka iaka, lub powtórzenie jednej rzeczy zdarzy się, za błąd
nie poczytać, uprasza.

Anonimus.

MYSŁ OBYWATELA

0

SPRAWIEDLIWOŚCI KRAIOWEY.

SKracają Processa: które przedłużenia Spraw Obywatelom przez liczne Sądy przechodzącym są przyczyną: a częstokroć różnicę między Sądami z powodu przewencyi *Fori* czynią: Tudzież, że w Kadencyach Sądom Ziemskim i Grodzkim wyznaczonych: albo przez mnogość Spraw, albo przez legalność niektórych Sędziów Sprawy nie wszystkie odsądzaią się; wchodząc oraz, iż dla nielicznych Spraw Granicznych, Akta Podkomorskie są zaniedbane: Odtąd Sądy wszelkie Podkomorskie, Ziemskie i Grodzkie na ieden i ogólny Sąd Ziemski połączamy.

Sądy wszystkie na ieden ogólny Sąd Ziemiański.

Który to Sąd Ziemski z Osob dziesięciu, komplet zaś w sądzeniu byle z Osob trzech składać się ma; a to dla tego, iż gdy Sąd ten nieprzerwanie w miejscach Ziemiańskich w Exekucyi mieć chcemy: Zatem zbior ten wybranych dziesięciu Sędziów, nieprzestannie na miejscu Sądom przeznaczonym zasiadać będzie: a chociaż komplet iak wyżej, byle z trzech Sędziów złożony deklarowaliśmy: Czwarty iedenak i piąty Sędzia dla przypadku albo choroby którego z Kollegów, albo prawdziwey legalności, przez całe półrocze z swym kompletem wysiadać powinni będą: tak, iżby prócz legalności i w iednym i w drugim półroczu zawsze pięciu Sędziów, a narynieny trzech sądujących znajdowało się. Wolność większemu kompletowi i lub wszystkim Sędziom przez cały rok zasiadania zostawiać się: odmiana iedenak podziału i lu-

Sąd cały Osob dziesięć, komplet Osob trzy.

Sądy niestanę.

Pięciu Sędziów półroczne wysiadać winni.

Wolno wszystkim razem zasiadać, ale półrocze powinno być szczeólna.

zowa-

Zamiana w półroczach nie wolna.

Na jedną Sprawę Sędziemu z innego półroczu zjechać nie można, ale całe sześć tygodni raz zasiadłszy siedzieć musi, i swoje półroczce wysiedzieć.

Na zaczęciu Kadencji siedzący i nowo obrani, wolni od szczęciogodniowego siedzenia.

Podział Sędziów na półroczce przez Kalkuły.

Elekcyja Sędziego *post cessum vel decessum* w trzech dniach.

Sposób obierania Sędziego.

Sędziowie na Elekcyi nie dają Wotów.

zowanie się wybranym Sędziom do swego półroczu nie wolne bydz maia: nie godzi się także Sędziemu z drugiego półroczu na jedną Sprawę przyjeżdżać i zasiadać, ale ieżli zasiadzie Sędzia z pierwszego w drugim, albo z drugiego w pierwszym półroczu: kródzey nie może siedzieć iek sześć tygodni *sub amissione Officii*: a to końcem, iżby pozor nawet Interessowania Sędziowskiego do Sprawy iedney komużkolwiek nie był imputowany, wysiedzenie iednak sześćo-Niedzielne, nie w właściwym półroczu, od zasiadania przez całkowite swoje półroczce nikogo uwalniać nie będzie od sześćo-Niedzielnego wysiadania: Ci tylko, którzy tak na początku tych Sądów zasiedli, iako też nowo obrani, a do innego półroczu przeznaczeni, wolnemi będą, toiest: długość zasiadania wszelako od właściwego półroczu nie ekuzuiąca od woli ich zawiśnie.

Podział na półroczce po pięciu Sędziów, ma bydz przez kalkuły pięć czarne a pięć białe robiony, toiest: z równych gałek w wazonie zakrytych biorący czarne na pierwsze półroczce, a biorący białe gałki na drugie półroczce do zasiadania obligowani będą.

Sędziego Elekcyja we trzy dni po zeyściu, ascensie lub odstąpieniu którego z Sędziów ma bydz tym sposobem: Prezydnujący *in Ordine* Sędzia siedząc z Sędziami w porządku; przez zagalenie swoje w miejscu Sądów, oświadczy Kollegom swym i przytomnemu Obywatelstwu, Obowiazek Prawa względem Elekcyi. Przytomni tedy Obywatele *per Pluralitatem* na wakujące miejsce Sędziogo obierać będą, a Sąd siedzący, ieśli się Obywatelstwo nie zgodzi iednomyślnie: Publicznie kolejno od samych przytomnyth teyże Ziemi Possessyonatów Wota odbierać będzie, po skończonych zaś Wotach (od których dawania Sędziowie Ziemscy w Mieście Sądowym będący, a do zasiadania w Sądzie koniecznie obowiazani, w czasie swego Sęstwa wyłączaia się) Prezydnujący *Pluralita-*

❁ ❁ ❁

tem deklarować będzie; z Kandydatów, wiele który miał
Wotów, w Protokule Sądowym zapisano bydź ma.

Zeby zaś Elekcyja Sędziego nowo obieranego od in-
tryg, a ztąd wynikających rozterek i kłotni daleką by-
ła: przeto Elekcyi tych spokojność pod Prawo o be-
spieczeństwie Sądów poddaemy: do których też Elekcyi
nikt obcy (prócz tych, co przy ofercie Podatków na
Skarb Publiczny w Inwentarzu ogólnych Powiatów o
Dziedzictwie lub samey Zastawie przed Rokiem istotnie
nabytey i posiadaney, są zaświadczeni, wchodzić nie
będzie: i owszem w czasie Elekcyi Sądowej wszyscy
aktualney Possessyi nie mający na deklarowanie Sąd-
we do odstąpienia, nieodwłócznie obligowani będą.

Elekcyje pod
beispieczeh-
stwem Sado-
wym.

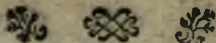
Possessyonaci
tylko do Ele-
kcyi należą.

Zwyczaj gorszący i Obywatelstwu ubliżający, czę-
sto praktykowany, iż dla Intryg Elekcyjnych, liczbę
Obywatelstwa nie myślącego bydź na Akcie, do mieysc
Elekcyi kupami zwożą i sprowadzają, i ucztami celem
dogodzenia własney intrydze zaprzatają, znosząc, stano-
wiamy: iż odtąd w czasie Elekcyi żadnych uczt nie bę-
dzie, i każdy przyjeżdżający na Elekcyą osobno obia-
dować ma: nie wolno także swemi poiazdami na też
Elekcyje mnogości Obywatelskiey nikomu zwozić, ani po-
syłać: ale każdy Obywatel podług woli swey zieżdzać
ma: Słudzy choćby Possessyonaci, toiest: Kommissarze,
Plenipotenci rocznie kapitulowani, czyli Pensyonaliści,
Ekonomowie, Podstarościowie, Pisarze Prowentowi, i
wszelkiego nazwiska Dworscy, od Elekcyi Sędziów wy-
łączają się, ani w mieyscu iey znajdować się mogą; a
gdyby komu dowiedziono było: iż liczbę Obywatelstwa
swemi poiazdami na czas Elekcyi sprowadzał, poprzednie
uczty bądź po Parafiach, bądź w czasie Sądów dla intry-
gi o Sęstwo: czy to dla siebie, czy też dla kogożkol-
wiek zyskiwać miane czynił: takowy *ab activitate* naza-
wsze *ad enjuswis Instantiam* odpadać będzie, i Delatoro-
wi dowodzącemu tak Regestra Expensem podane, *inse*

Sprowadzać O-
bywatelstwa,
Intrygi czynić,
Uczty dawać
nie wolno.

Słudzy od Ele-
kcyi oddalają
się.

Kaza za Intry-
gi do Elekcyi.

moderamine zaprzysiądz miane, iako też 500. Grzywien *in Panam* zapłaci: Elekcye bowiem takowe za święte, i od wszelkich względem Osob Sędziowskich mniemań, praktyk i intryg dalekie mieć chcemy.

Urzędów *Compatibilitas* z Sęstwem.

Odtąd dla odmiany po lat trzech każdego z Sędziów *Compatibilitatem* Urzędów Ziemiańskich, zacząwszy od Podkomorzego aż do Skarbnika uznaiemy: dlatego *Turnus* w zasiadaniu na Sądach, ieżeli Urzędnicy na Sęstwo wybrani będą, podług kolei Urzędów istotnych w Kraiu, nie zaś na zagraniczne Przywileiowanymi, zachowany będzie. Jeżeli zaś Osoby bez żadnego Urzędu

Turnus w zasiadaniu.

na Sęstwo wybiorą się: natenczas *Turnus* z większey liczby Wotów w czasie obierania mianych, zachować się ma: w czym przypadek *Paritatis*, iako też w ogólnych na Sędziów Elekcyach: Sąd Ziemiański *Pluralitate Votorum*, a *in Casum*: w Sądzie *Paritatis* sam Prezydujący *Paritatem* rozwiązać ma.

Paritatem w Elekcyi Sąd Ziemski lub Prezydujący rozwiązuć.

Do zaczęcia następnych w każdej Ziemi Sądów, Podkomorzy, Starosta, Sędzia Ziemski, Podśudek, Pisarz, Podstarosta, Sędzia i Pisarz Grodzcy, terażnieysi do lat trzech *tanquam moderni Possessores* zachowują się: *salvo recessu* dla każdego przed zaczęciem Sądów, a natychmiast w reassumpcyi Sądów w zastęp miejsca inny Sędzia, tak iak i komplet do dziesiątka Sędziów sposobem powyższym obrany bydź ma: a chociażby *recessu* którykolwiek z bywszych Sędziów wymienionych nie uczynił: byle iednak na zaczęciu Kadencyi pierwszej nie znajdował się: takowy *pro recessuato* rozumiany będzie:

Bywsi Sędziowie do lat trzech zachowani.

Elekcyja z rana o godzinie dziewiętej.

a Elekcyja sposobem powyższym z rana o godzinie dziewiętej, znosząc dawny zwyczaj zapisywania Aktu pod wieczor odprawić się ma: co iednak Urzędom Podkomorskiemu i Starościńskiemu, iako odtąd z Sęstwem Ziemiańskim *compatibilitatem* mającemu ubliżać nie ma: prócz tylko, że ani Podkomorzy, ani Starosta, lub na reassumpcyi Sądów nie zasiadający i *recessu*jący się, lub

po

po trzech latach na Sęstwo nie obrany: żadney Judykatury mieć nie będzie: Dłaczego Elekcye Podkomorzych i Starostów Grodowych *referenter* do dawniejszych Praw zostawać mają.

W czasie zaś Elekcyi Sędziowskiej, nie wolno żadnemu z Sędziów rozpisywać się, i od *Collegium* odchodzić: nie wolno także w innym miejscu, iak tylko w Sądowym, toiest: tam gdzie *immediate* Sądy sądziły się, i sądzić się zwykły, teyże Elekcyi zagaiać: tym więcey nie wolno rozdwoioney Elekcyi robić: a to pod karą na każdego Sędzięgo odchodzącego *à Pluralitate* Sądu *abjurationis ab Activitate* nazawsze, i pod nieważnością przeciwnego dzieła: i gdyby kto ustrooną, albo w tumultcie Elekcyą robić chciał, albo przez zrobienie tumultu, i do Szabel lub iakiey Broni porwanie się, choćby nikogo nie było ranionego, Elekcyi wspomnioney zabronił, takowy, oraz broni dobywający, iako gwałciciel bezpieczeństwa sądowego *irremissibiliter Pœna Capitis* karany byđź ma: Przeto Elekcye wspomnione, aby z rana *precise* od godziny osmey, unikając uprzedzających uczę zaczynały się, a nie dłużej iak do godziny drugiey z południa trwały, mieć chcemy: które gdyby dla licznego zgromadzenia w iednym dniu skończyć się nie mogły; w następny dzień w spokoynośći i bezpieczeństwie Sądowym aż do dostatecznego zakończenia, nie trawiać nic czasu na układach i ugodach, bo te praktykę i intrygę znaczą, kontynuowane będą.

Elekcye w mieyscu Sądów.

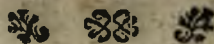
Za tumult, porwanie się do Broni przy Elekcyi *Pœna Capitis*.

Elekcye z rana od godziny osmey do drugiey po południu.

Po skończonych lat trzech każdego Sędzięgo, lub *post cessum vel decessum* sposobem iak wyżey na ich mieyscach inni obierani będą. Lecz ieżli Obywatelstwo Elekcyi przytomne iednomyslnie, a nie *per Pluralitatem* którego z ustępnących obierze: takowy i na dalsze lat trzy, zasiadać będzie: byle iednak przeciwko bywszemu Sędziemu *unius oppositio* stanęła, iuż daley choćby *Pluralitatem* miał, w Ekekcuyi Sęstwa byđź nie może,

Ten co lat trzy był Sędzią następnie chyba *unanimitate* może byđź obrany.

która

Która to *unius oppositio*: przez Obywatela Possessyonata, a nie Sądową Osobę teyże Ziemi, w Sądzie, lecz tylko w dniu Elekcyi, a nie nazajutrz oświadczona nieochybnie przeciwko Pretendentowi dalszego Sęstwa, w Protokule zanotowana być ma, a ten Pretendent w dalszą Elekcyą nowych Pretendentów wchodzić nie będzie, chyba po wyszłych lat trzech: *à ex unanimitate* obierany, zawsze iednak na Elekcyi przysiędz winny, nieprzerwanie Sędzią być może. Sędziowie lub Sędzia nowo obrani przed Prezydującym w obecności Sądu i Obywatelstwa Rotą Sędziowską Przysięgę wykonać mają, do której Roty ma być dodano: „Jako o „Funkcyą Sędziowską nie starałem się, i najmniey „szego komużkolwiek datku, celem starunku o toż Sę „stwo nie dałem, a w zdarzających się w czasie Sę „stwa mego Elekcyach Sędziowskich, Wota na Kandy „datów rzetelnie odbierać będę, żadnych zaś intryg „praktyk, ani insynuacyi o Osoby do Sęstwa wybie „rać miane czynić nie będę.” Na który to dodatek rzetelnego na Kandydatów odbierania Wotów, i nieczy nienie w Elekcyi Sędziów intryg, i dawni Sędziowie przysiędz mają.

Przysięga Sędziów z dodatkiem.

Każde półroczne kompleta, Sędziowie *Pluralitate Votorum* obiorą z pomiędzy siebie iednego do trzymania Sentencyonarza, a drugiego do pióra Pisarskiego: obowiązkiem zaś będzie nieodstępny, aby gdy w czasie sądenia Sprawa się zakończy, zaraz nieodwłocznie Sentencya każda zapisana, i przez Prezydującego, gdy iednomyślnością decydowano iest, a iezli w rozróżnionych zdaniach to przez każdego Sądzącego z wyrażeniem swey decyzyi podpisana była. W Izbie Sądowej prócz samych Sędziów, w czasie ustępu nikt się znajdować nie ma, znosząc zwyczaj dotąd praktykowany zasiadania w Ziemstwach Komorników, Regentów, lub Subdelegatów. Jakoż odtąd tytuły Komorników, Burgrabich, i Kommissarzy znosimy, a samych tylko Subde-

Zdanie każdego Sędziego w Sentencyonarzy, *à Pluralitate* decyduje.

Subdelegatów istotnie Possessyonatów w Ziemiach sta-
 nowiemy, którzy nie dla czczych tytułów, ale dla istot-
 nej Exekucyi Processów i Dekretów Ziemiańskich
 przez Sędziów od każdego po iednemu wybierani, a
 Rotą ogólną Sędziowską, w czasie Sądów przysięgłemi
 bydź mają. Mimo zaś istotnych Ziemiańskich Subdele-
 gatów, ustronnych innych żadnemu Sędziemu Instrumen-
 tować nie wolno będzie.

Ustanowienie
 Subdelegatów.

Ci tedy Uuc. Subdelegaci, *Patrocinium* w swej oso-
 bie mieć nie mogący, na wszelkie ziazdy tak Sąd-
 ownicze, iako Exekucyjne Processów wyznaczeni będą,
 a Subdelegowani podług Reguły Dekretem Sądowym prze-
 pisaney sprawować się, sądzić i decydować mają, *salva*
appellatione ad plenum, gdyby Strony na Dekrecie nie prze-
 stały, którą decyzją appellowaną lub rozpiskową Sąd
in pleno rozsądzać będzie.

Subdelegaci
Patrocinium
 nie mający
 Exekucją De-
 kreto-
 wów czynić
 będą.

Znosząc zaś podług upodobania Stron wybierania
 Subdelegatów, na Ziazdy sprowadzać mianych, stano-
 wiemy odtąd: iż sam Sąd, z owych Subdelegatów
 kolejno dla kolejnych Spraw po iednemu od Strony,
 lub iednego dla dwóch Stron, ieżeli każda Strona oso-
 bnego Subdelegata żądać nie będzie, wyznaczać ma, i
 nie można będzie przeistoczyć aż do ostatniego *in Turno*,
 i tak w kolejy znowu, od pierwszego aż do ostatniego
 wyznaczając, a wyznaczony Subdelegat *ullo prae-textu* od
 Ziazdn wymawiać się nie będzie mógł, *sub amissione Offi-*
cii ad cuiusvis delationem, w Sądzie zupełnym *decernenda*,
 sama tylko choroba, zaprzysiędz miana, od tej Exeku-
 cyi wymawiać może. Gdyby Sąd wyznaczył z Stron
 dwóch po iednym Subdelegacie, a potym iednemu z tych
 Subdelegatów, dla ugodzenia się samychże Stron na ie-
 dnego z wyznaczonych, na Akt ziachać nie przyszło,
 w tóż i przypadek choroby nie będzie psuł kolei Sąd-
 owey, wyznaczając kolejnych Subdelegatów na Ziazdy,
 ani wolno Sądowi zupełnemu przedzey tamtych wyzna-
 czać,

Kolej wyzna-
 czenia subde-
 legatów na
 Ziazdy.

czać, aż znowu kolej z kolejnych Spraw dla nich przyjdzie, w jednym tylko przypadku, po Appellacyi zasłęzy, od Sądu Subdelegackiego, gdyby w kolei Spraw, na tychże Sbdelegatów, lub na jednego z nich, kolej wyznaczenia na Zjazd trafiła się, natenczas nie ten, co zieżdzał lub zieżdżali, ale inny lub inni Subdelegaci, przemieniwszy kolej, wyznaczeni będą.

Sprawy Grani-
czne.

Sprawy Graniczne, Ciż Subdelegaci, *pravia Compor-
tatione Documentorum, exequitatione ductuum, delineatione map-
parum*: podług Dokumentów i Inkwizycyi sądzić także
mają, a w zdarzeniu appellacyi a *definitiva ad Plenum*:
gdyby nie wymagała potrzeba powtórney Deputacyi, Sąd
in pleno z Mapp zgodnie przez Geometrów zrobić mia-
nych sądzić będzie, *salva* na Trybunał niżej opisany
appellatione, gdzie ieden Dekret ożewisty za niewzru-
szone Prawo mieć chcemy, daczego wszelkie Sprawy do
Sądu Ziemiańskiego przychodzące, aby zachowując wszy-
stkie stopnie komunikacyi Dokumentów w Sprawach od
lat 10. zastarzanych, komportacyi i likwidacyi, gdzie na-
leży, rozsądzone były, stanowimy.

Dla śmierci ie-
dnego z Sę-
dziów Sądy
nie ustaia.

Dla śmierci iednego lub więcej z Sędziów, Juryz-
dykcyi Ziemiańska ustawać nie będzie, ale nieodwłocznie
post cessum vel decessum Sędziego, choćby z drugiego kom-
pletu, Elekcyi, iak wyżej następować ma; Zatem i Pi-
sarstwa i Regencye, które licznych rozterek dotąd były
przyczyną znosiemy, a dozor nad Kancellaryami całemu
Sądowi Ziemiańskiemu polecamy. Który to Sąd Zie-
miański Susceptantów *in capacitate* doświadczonych, po-
dług potrzeby wielości, *Pluralitate Votorum* stanowić bę-
dzie, a ci w pilności i bacności swe obowiązki stoso-
wnie do Praw Roku 1726. 1768. i innych wypełniać;
obelżywe Pisma, gdy się do Suscepty zdarzą, Sądowi
do decydowania o przyjęciu lub nie, *sub abjudicatione* w
tymże Sądzie *ab Officio* komunikować, i dopiero za dy-
spozycyą Sądową na Kopii przez Przewesa podpisaną przyi-

Dozor Kancel-
laryi Sądom
oddać się.

mować mają, Sąd albowiem Ziemiański w alternacie zasiadający, za wszystkie zdrożności Susceptantów *ad Instantiam* pokrzywdzonego w Trybunale z Regestru *Pœnaliaum* odpowiadać, i karom podług Praw dawnych podpaść winien będzie.

Z Kancellaryów pożytki przedtym do samych Pisarzy i Regentów należące, Sądowi Ziemiańskiemu wraz z Adjudykatami, nie więcej iednak iak podług Korrekтуры Praw na stronę Sądu przychodzić mającemi, należec będą.

Jura Cancellaria dla Sędziów.

Regestra Sądowe Spraw przy Susceptantach *ad communem* Sądu *massam* zostawać mają, w które nie na kartkach, ani przez schedy, ale prosto każdemu rekwirującemu Wpisy przyimowane bydź mają, każdego dnia w Regestra wpisowych Akt zapisując: a Pozwy do tego Sądu na dwa tygodnie *precise* wydawane, oraz *Cadente Registro* sądzone bydź mają; Rekonwencyonalnym tylko Pozwom, byle o iednąż rzecz odpowiadającym, albo stosowną z iedneyże rzeczy pretensją łączącym, choćby w krótszym iak dwuniedzielnym czasie wydanym, ważność przyznawana będzie.

Regestra Sądowe i Wpisy.

Prezencye Sędziów zasiadających mają bydź zapisywane, codziennie pod Aktem: lecz Sędzia zapisany *pro presenti* od całej oddalić się, ani też znowu nie będąc na Sessyi *pro presenti* zapisany bydź nie może, a to pod karą 500. Grzywien na Sąd, *ad cuiusvis Instantiam*, w Trybunale z Regestru *Pœnaliaum* wskazać mianą: wszakże chociaż choroba od zasiadania na miejscu Sądu exkuzie, nie prezencya iednak, ale chorobą po wyjściu z niej zaprzysiędz miana zapisywaną będzie.

Prezencye Sędziów zapisywane się mają.

Sessye Sądów Ziemiańskich codzienne od godziny dziewiątej ranney *precise* do godziny drugiej po południu nieustannie trwać mają, a Sessye popołudniejsze znozą się,

Sessye Sądowe.

❁   ❁   ❁

się, kompletni Sądowego żadnym pretextem zrywać nie można, i któryby to z Sędziów uczynił, *ad cuiusvis Instantiam* w Trybunale z Rejestru *Pœnalium ab Officio* odsądzeniem, i 500. Grzywien na Stronę dowodzącego, karanym byđź ma.

Regestra tych Sądów mają. byđź te: 1mo. Registr ordynaryiny wszystkich Spraw, w który to Registr wszystkich Rodzaiów Sprawy *Juris*, a choćby i *Facti* wchodzić będą.

Drugi Registr Taktowy: w który Sprawy *Facti* wszelkie, *Expulsionis, Irritata Traditionis, Immediata Possessionis* wchodzić mają, do którego Rejestru Sprawy *Juris*, choćby przez Skrypt zapisane były wchodzić nie mogą.

Trzeci Registr *recentium Criminum*: w którym Sprawy tylko Kryminalne mieścić się będą.

Czwarty Registr *Pœnalium*, do którego Sprawy o Grzywny, pod Rygorem z tego Rejestru płacić miane, tudzież Sprawy *male gesti Officii* Subdelegata, albo Susceptanta, lub Patrona należeć mają.

Piąty Registr *Executionum Processus*: do którego Sprawy tej natury, podług dawnych Praw, umieszczane będą.

Kolej sądzić się mających Rejestrów i Spraw, ma byđź zachowana tym sposobem, toiest: ieżeli iest Sprawa kryminalna, ta *ante omnes Causas* z swego Rejestru sądzona będzie. Registr także Taktowy codziennie brany byđź ma: a Registr ordynaryiny dopiero po odsądzonych Sprawach Kryminalnych i Taktowych kolejno sądzony będzie: Rejestrowi *Executionum* i *Pœnalium* dzień Sobotny lub w przypadku Święta, dzień poprzedni wyznacza się od rana, a po odbytych tych Rejestrach, Sprawy ordynaryine w ciągu dalszey Sessyi sądzone będą.

W za-

maią. Którey to Palestry Sąd Ziemiański liczbę przez swa Ordynacyą przepisze: Przysięgi od Mecenasów *super Patrocinium* odbierze, i we wszystkim też Palestrę podług Praw Trybunałem służących urządzi.

Trybunalskich Dekretów na Ziazdy Sędziowie zieżdzać mogą.

Z Trybunalskich Dekretów Sędziowie Ziemiańscy zieżdzać mogą, ale ci tylko, którzy półroczeni swej kolei nie są zatrudnieni. Półrocze zaś swe w Ziemi wysiadający, żadnym pretextem na Kondescensye zieżdzać nie mają, wszakże i tych, co w wolnym półroczu z Dekretu Trybunalskiego na Kondescensyą ziadą, przedłużeniem tamtego Ziazdu, od obowiązku, zaczynania w swym półroczu Sądownictwa *sub amissione Officii* wymawiać się, ani owej Kondescensyi Trybunalskiej kontynuować będą mogli.

Subdelegaci także Trybunalskie Dekreta exekwować w Judykaturze będą, ieżli wyznaczeni zostaną, ale iżby koley wyżey wspomniona w wyznaczeniu Sądowym Subdelegatów zachowana była: żeby znowu prywatne *ad libitum* Strony branie Officialisty na Kondescensyą, nie od wyboru teyże Strony dla faworyzowania lub w rozpiskach dogodzenia sobie, zawisło: Przeto nie sama Strona wybierać sobie Subdelegata, ale tego, na którego koley i Ddputacya Sądowa wypada: a to na Illacyą rekwirującą, do Sądu wniesioną, i w Sentencyonarzuz oraz Dekretale zapisaną; bez przemiany brać ma.

Dlaczego ustronne Subdelegatów nominowanie Sędziom Ziemskim, iako wyżey nie wolne, a Subdelegaci Possessyonaci, iżby Ziemi, Powiatowi i Publiczności dogodnemi byli; mają byż *viri capaces non notati* wybierani, którym do otrzymania Urzędów Ziemiańskich pierwszeństwo deklaruiemy.

Reassumuiąc Prawa Roku 1726. i 1768. względem Palestry o nienabywaniu Cessyi trwać mające: toż samo
Prawo

Prawo na wszystkich Sędziów i Subdelegatów rozciągamy, i na przestępnych karę utracenia *Officii*, toiest: na Sędziów w Trybunale, a na Subdelegatów i Palestrę w Sądzie Ziemiańskim z Regestru *Penalium* wskazać mianą, z Dóbr tylko istotnie swych dziedzicznych, albo *pro Furibus* posiadanych, lub Zoninych; wolność *per Furacessa* nabywania *Summ & Furium* zachowuje się; wszakże ani pod cudzym Imieniem tymże Sędziom, Subdelegatom i Palestrze *Cessyi* brać nie można, a to nietylko pod karą utracenia *Officii*, ale nawet pod karą szczęściu Niedziel Wieży, i pięciuset Grzywien po dowiedzeniu *ad Instantiam cujusvis* wskazać mianą.

Sędziom, Subdelegatom i Palestrze *Cessyi* nabywać nie wolno.

Gdy nieustanne Sądy Ziemiańskie postanowiliśmy, a do siedzenia nieprzerwanego komplet półroczny obowiążaliśmy; Przeto iż Sądy żadnym pretextem limitowane i odwoływane bydź nie mogą, deklarujemy. Na jeden tylko tydzień przed Wielką Nocą, i przed Świętami Bożego Narodzenia ustawać, a *practise* w tydzień po tychże Świętach zaczynać się mają, *sub penis contra negligentes Officiales sancitis*, z pomiędzy półrocznych pięciu Sędzi, ponieważ komplet z trzech do sądenia iest dostateczny, iednemu dla swych interessów, czyli *alternatim* za doniesieniem się *Collegio*, i zapisaniem wyiazdu, nie więcej iednak, iak na tygodni dwa, z miejsca Sądów oddalić się będzie wolno, ale oddalający się za dwa tygodnie niezawodnie wrócić się powinien, a do Prezeney *ad contingentia* należeć nie ma.

A że ogólnemu w Kraiu Ludowi sprawiedliwość uczynić chcemy: a Miasta Nasze stan swoy prezentujące prócz iedney Assessorskiej Juryzdykcyi w iedney Osobie Prowincye Koronne sądzącey, dla licznych Spraw i Ministeryalnych zatrudnień, przyspieszenia sprawiedliwości nie miały, częstokroć zaś Juryzdykcyami Dworskimi przyciśnione przez zubożenie swoje, zdolnych do Magistratury swey w Miastach *in primam Instantiam*

Połączenie Sądów Miejskich z Ziemiańskimi.

Osob

Osob i Sędziów mieć nie mogły; Przeto Juryzdykcyę oraz Mieyskie, zwyczajem dawnym Ziem Pruskich, z Sądem Ziemiańskim połączamy; lecz też do tegoż Sądu po cztery Osoby z Miast pryncypalnych Królewskich, Sędziów Assessorów Mieyskich wybranych, w powadze i bezpieczeństwie Sędziom Ziemiańskim równey, po Sędziach Ziemiańskich zasiadających, mieć chcemy.

Sędziowie
Mieyscy.

Miasta zatym nasze Królewskie pryncypalnieysze w Cyrkule do Sądu Ziemiańskiego należące, z pośród siebie ludzi doskonałych, umiejętnością Prawa Kraiowego zaszczyconych Possessionatów wybiorą, a wybrani i Instrumentowani na Kadencyą pierwszą ogólnych Sądów ziachać, przed Sądem Ziemiańskim, Rotą Sędziowską wyżej przepisaną przysiędzą, i ogółem do wszystkich Spraw sądenia, toiest: tak Ziemscy Sędziowie do Mieyskich, iako też Mieyscy do Ziemiańskich należec maia.

Subdelegaci
Mieyscy.

Cię od Miasta Pryncypalnego, lub od Miast wybrani Sędziowie Assessorowie, równie po iednym Subdelegacie z Osob Mieyskich, lub iezliby z niektórych Miast tym czasem do wyboru nie mieli, z Osob Ziemiańskich Szlacheckich nominować, a nominowani *in una activitate*, iak wszyscy inni Subdelegaci, będąc, przed Sądem ogólnym Ziemiańskim *super gerendum munus* zaprzysiędzą, i kolejno *Officium* swe wykonywać maia.

Z tego zaś powodu połączenia Juryzdykcyi Szlacheckich i Mieyskich; Kancellarye oraz Mieyskie pod Rząd ogolnego Sądu poddaemy, do których to Kancellaryi Susceptanci zawsze *preferenter* Mieyscy, chyba tylko w przypadku Osob tych niedostatku, Osoby Szlacheckie przez zapisanie w Protokule sądowym Patentowani, na Rotę, iako i wszyscy Susceptanci zaprzysięgłemi, obowiązki swe podług przepisu dla Ziemiańskich Susceptantów wyżej wymienionego dopełniać będą: Sędzio-

dziowie też mieyscy *ad equalem participationem Jurium Can-*
cellaria & adjudicatorum należeć mają.

Po zeyściu Sędziego Assessora Mieyskiego, inż nie
w Mieście Elekcyą, ale sposobem ogólnym wyżey opi-
sanym, Elekcyą na mieyscu Sądu, następnego Sędziego
bydź ma.

Ze zaś z połączenia Judykatur ogólnych, połącze-
nie oraz Formy Sądowniczey zależy; Przeto wszystkich
Obywatele Koronnych i Mieyskich odąd *Jure Communica-*
tivo rządzić się stanowiemy. Lecz aby wzajemność mię-
dzy Stanami połączonemi sprawiedliwą miała Exysten-
cyą, Miasta także i Mieszczanie *coaquatione* Judykatury
zaszczytzeni, pewność Osob do Magistratur wydawały,
zachęcenie oraz do ludności i bogactw, snadno w Kraiu
pomnożyć się mogących ziednane było, Mieszczan isto-
tnych, do nabywania Dóbr Ziemskich nietylko przypu-
szczamy, ale nadto zasiadających, lub do zasiadania w
Magistraturach wybrać mianych do koniecznego mienia
Possessyi Mieyskiej lub Ziemskiej, nie zmyśloney, lecz
istotnoy najmniej za 50,000. Zł: Polsk: obowięzujemy.

Wolność Mie-
szczanom ku-
pna Dóbr.

A wchodząc w sposób *Jure Communi* Judykatury sta-
nowiemy: Nayprzód, iż w Małżeństwo poymuiący się, za-
danych zapisów nie będą między sobą czynili, ani do-
żywocia, albowiem iaki między sobą majątek zastaną,
taki do wspólnego ich Prawa i Dziedzictwa należeć bę-
dzie. Dożywocia iednak i Zapisy *modernorum viventium*
in toto zachowuią się.

O Małżeń-
stwie.

Gdyby się Małżeństwo rozwodziło, z ugodzonego
między sobą układu, żadna o Fortunę iść nie będzie Dy-
skwizycyą, tylko każde z rozwodzających się, wolność,
iaka kto przy Szlubah posiadał, odbierze. Gdy zaś ie-
dno z Małżeństwa o Rozwód usiłować, a drugie rozwo-
dowi sprzeciwić się będzie: w takim przypadku, usiłu-
jący

O Rozwodach.

❁ ❁ ❁

iący, lub usiłująca Rozwodu, całą połowę swego Małąt-
tku swemu Małżonkowi lub Małżonce, którego, albo któ-
re opuścić chce, oddać, a wzajemnie, za karę odstępu
od Małżeństwa, do połowy iego Małątka lub iey nie na-
leżeć nie będzie.

Gdyby zaś zdarzył się przypadek, iakoto: *Pierwszy, Erroris Conditionis*, co dla Niewiasty samey, ieżli o tym nie była przestrzegana, ostrzega się, bo ten Error dla dla Męszczyzny służyć nie może.

Drugi: gdy Panna mocą Opieki przymuszona była, mimo swą chęć do Szlubów Małżeńskich.

Trzeci: gdyby się trafiło, bez poprzedzających de-
terminacyi Pannę komu uwieść gwałtownie, i do szlu-
bów zniewolić.

Czwarty: gdyby istotny był dowod o machinacyi ie-
dnego na drugiego życie; w takich przypadkach, po do-
wiedzeniu o tym w Sądzie Ziemiańskim, a nie Ducho-
wnym, bo ten tylko *ad solas separationes, vel diversim* na-
leżącym mieć chcemy, odstępuiący lub odstępuiąca od
Małżeństwa, nie będą tracić *medietatem Juris sui* na Stro-
nę *convicti*. Owszem przestępny Opiekun za przymus
Panny do Małżeństwa, Rokiem Wieży, i dwoma Tysię-
cami Grzywien: Gwałtownie zaś bez poprzedzających
determinacyi uwożący Pannę, i z czasem do Szlubów mu-
szący, tudzież machinacją istotną na życie przez iedno
względem drugiego Małżeństw czyniący lub czyniąca we-
dle dawnych Praw, *Pæna Capitis & refusione Damnorum in*
vindicationem erogatorum karani bydź powinni.

Długi przez Małżeństwo oboie zaciągane, do oboya
gą małątka stosowane bydź powinny. Gdy zaś Mąż tyl-
ko podpisunie Zapis lub Skrypt, Zona z swego małątka
do opłaty takiego Długu nie obowiązue się; sama Zona
pod władzą Męża będąca, zaciągac Długu nie może *sub nul-
litate* onego.

Mężo-

Mężowi nie uchodzi kwestya, przeciwko podpisom swym na Długi, iak zwykło było mnożyć pienia: iż dla dyspensującey Zony swey ulegał, iakoby w dłużeniu się: ani Zonie z powodu, iż była przymuszona przez Męża do podpisu, albowiem podpisy Zon na Długi, koniecznie przy dwu Świadkach Possessionatach, Ludzi godnych wiary podpisane mieć chcemy. Wszakże gdyby się trafiło, aby Mąż ubliżywszy wszelkiey delikatności, Zonę do podpisu Długu przymusił, a Kredytujący Summy, dla swey pewności, o dobrej woli podpisującey się Dłużnika Zony świadectwy nie zabezpieczył się; Przymuszającą Mąż Zonę karze dwunastotygodniowey Wieży podpadnie, a Kredytujący do iego tylko Maiątku rekurs mieć będzie: lecz skrypt przy świadkach niezawodnych podpisany, żądanej kwestyi nie podpadnie.

Długi Małżeń-
stwa.

Jako Szlachcic żeniący się z Mieszczanką, do połowy iey Maiątku właścicielem zostaje: tak równie Zona, do połowy Szlacheckiey Mężowskiey Fortuny *in Comuni* należeć będzie.

Mąż albo Zona, gdy umiera, żyjący naydaley trzech dni o śmierci zmarłego lub zmarłej do Sądu Ziemiańskiego donieść, a Sąd iako w Cyrkule swego Ziemiaństwa, i Osoby i stan ich znający, nieodwłocznie Opiekuna nie w Summach, ale na Dziedzictwie Possessionata o rządności swey władczego, choćby Małoletnich nie Krewnego wyznaczy, a to ieżeli umierający lub umierająca, Testamentem naymniey na tygodni dwa przed śmiercią, a nie w krótszych dni czasie sporządzonym, i nawet nie później oblatowanym nie wyznaczył; wyznaczony bowiem lub wyznaczeni Opiekuni, przez Testament kwestyonowanemi byż przez kogożkolwiek nie będą mogli.

Opiekuni dla
Małoletnich.

A że liczne Sprawy z powodu Testamentów przy śmierci uczynionych bywać zwykły; Przeto rozrządzenia

O Testamentach.

C

nia

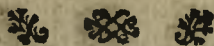

nia Maiątkiem wszelakim przez Testament nazawsze wzbraniamy. Tranzakcyi oraz *ad exportatam Actorum delegationem* przed zgonem, gdzie nayczęściey *Imbecillitas* zachodzi, czynić nie pozwalamy, chybaby te Tranzakcyę, choć *coram Actis delegatis*, iednak na tygodni dwa *prae* odeszłe przed śmiercią, oraz przy świadkach Possessyonatach zeznane były; Inaczezy, choćby uczynione były: *ipso casu* poprzedzaiącey dwa tygodnie śmierci znoszą się, i tak dalece, iakby nie były zeznane, deklaruią się, a gdyby dla ulegalizowania Testamentu względem Opieki, lub Tranzakcyi sposobem powyższym zeznanych, Śmierć zmarłego ktokolwiek choćby przez naykrótszy czas taił: takowy mimo odpadnięcia *à Fure testamenti* lub Tranzakcyi, tak iak *Compillator* Tranzakcyi karany bydź ma.

o Opiece.

Co więc do Opieki, czyli to Opiekun przez Testament iak wyżej przybrany: czyli przez Sąd naydaley w tydzień od śmierci wyznaczony lub wyznaczeni, mają się stawić nieodwłocznie u tegoż Sądu, naydaley w tygodniu od wyznaczenia swego *sub amissione Tutela*, i wyznaczeniem przez Sąd innego Opiekuna, i przysiędź na tę Rotę: „Jako będąc Opiekunem wyznaczonym dla „Małoletnich NN. spisania Inwentarza Maiątku na nich „po Oycu lub Matce zmarłych, a ieźliby oboie umarli, „to po Rodzicach: i po kimkolwiek z linii późniey spaiącego wiernie dopilnuię, i tenże Maiątek pod moy „rząd przychodzący, na istotne dobro, i Edukacją Małoletnich, a nie na swoy zysk obracać będę. Prowenta „wszelkie, ieźli nad proporcjonalną Expens na Małoletnich, zostawać będą, na pożytek ich, toiest: na Procent oddam. Regestra Percept i Expens corocznie do „Grodu podawać będę: tak mi Panie Boże dopomóż.” Gdy tedy sposobem powyższym Opiekun ulegalizowanym zostanie, Oyciec lub Matka żyjący, iuź w przytomności Opiekunów lub Opiekuna, Registr całego Maiątku, pod Jurzydykcyą Ziemiańską będącego, ruchomego i nieruchomego, naydaley od wyznaczenia Opieki w sześć tygodni,

godni, jeżeli Osoba, która przeżyła, w tej Ziemi mieszka, spisze; i przed Sądem ogólnym, na rzetelne spisanie, i nieutajenie Maiątku zaprzysięże; z przydatkiem do Przysięgi, gdyby Osoba zaprzysięgająca, w innych Juryzdykcyach Dobra i Maiątek miała, iako wiernie, spisanie w innych Ziemiach Maiątku, bez namowy do zmniejszenia lub utajenia, i owszem baczność do rzetelnego spisania zalecając, zlecilem albo zleciliam. Gdyby tedy pozostały Mąż lub Zona, w różnych Juryzdykcyach miał Dobra, iżby w każdym miejscu nie był lub nie była obecni; Przysięga ta *irremissibiliter* naydaley w sześciu tygodniach, od wyznaczenia Opieki przez przeżyjącego lub przeżyjącą, w tej Ziemi, gdzie mięszka, wypełniać mianą na wszystkie Juryzdykcyę, przesłana służyć ma; a w innych Juryzdykcyach, gdzie przysięgający ogólnie lub przysięgająca, nie mieszka: Kommissant do spisania Maiątku wyznaczony, tak iakby sama Strona, przy Opiekunie z każdej Juryzdykcyi Ziemiańskiej, sposobem iak wyżej wyznaczonym i zaprzysięgłym, Inwentarz pozostałego Maiątku spisze, i na rzetelność spisania, przed Sądem Juryzdykcyi Ziemiańskiej, naydaley w sześć tygodni od wyznaczenia Opiekuna; zaprzysięże, na tę Rotę: „Jako mając zlecenie od NN. do „spisania Inwentarza ogólnego Maiątku, tenże Inwentarz „bynaymniej nie tając, ani zmniejszając, ani nawet obie- „tanicami, datkiem, lub zaleceniami się uwodzając, rzetel- „nie spisałem, i przez to spisanie nikogo nie skrzywdzi- „łem.” Po takowym tedy zaprzysiężeniu, każda Juryzdykcyja nieodwłocznie wyznaczy Subdelegata kolejnego, lub dwóch Subdelegatów do Dóbr lub Maiątku, albo na miejsce, które Opiekun z Stroną zaprzysięgającą sobie obiorą: Przy których Subdelegatach lub Subdelegacie Oyciec lub Matka, albo Sukcessyją podający lub podająca, Maiątku ogólnego Schemy ułoży i podpisze, a Opiekun w attendencyi Deputowanego lub Deputowanych Subdelegatów z podpisanym Sched jedną wybierze, i akceptacyją oney podpisze, takowy tedy podział wiecznie niewzruszonym będzie.

❁ ❁ ❁

Co do ruchomości, gdy te częstokroć w dłuższe lata przetrzymane, iedney lub drugiej Stronie przez deteryoracyą szkodę czyniły; albo do wątpliwych o Taxę przysięg przywozdiły, a ztąd liczne zakłócenia działy się. Przeto zapobiegaiąc przypadkom; mobilia wszystkie, iakie w dział Małoletnich przypadną, taxowane mieć chcemy: a po taxie Licytacya onychże w Mieście, gdzie Sądy Ziemskie odprawiają się, nastąpić ma: podług której ile wyniknie Summy, połowa tey dla Małoletnich, a półowa Mobiliiw *in natura* dla Oycy lub Matki należeć będzie, suknie żyjących Oycy lub Matki, albo Stryia lub Wnia, do podziału wchodząc nie mają. Inne zaś wszystkie sprzęty *ad Jus commune* należeć będą. Srebra i Kleynoty mogą zostać *in natura* dla Małoletnich, które gdyby Opiekun uronił: *ultra Taxam* w nadgodę roboty z Prowentem dziesiątego grosza, dla Małoletnich wracać winien będzie.

Pretensye Małoletnich do Opiekunów przed wszystkimi długami Opiekunów, od czasu postanowioney opieki zaciągnionemi, w przypadku *potioritatum* likwidować się będą: a ieżliby Sąd Ziemiański zadłużonego, lub *sine sufficienti Pignore* Opiekuna ustanowił, za decessa wszelkie ze swego Maiątku, toiest: ten komplet, który decydował o Opiekunie, w odpowiedzi zostawać ma.

Opiekuni w badgodę za opiekę dziesiąty grosz, *post omnes Expensas* podług Konstytucyi 1775. Roku mieć będą, a kończąc opiekę, bądź to przy skończeniu lat 12. Małoletniego, bądź po zamęściu Małoletniey, ze wszystkiego rządu bez Processu Rachunek zdać, i przed Sądem Ziemiańskim przysiędz mają, na tę Rotę: „Jako przez „czas opieki cały nad Małoletniemi N. Rząd ich maiątkiem, „nie opóźniając bynaimniey starania i bacności naydokła- „dniey sprawowałem, wszystkie dochody i wydatki rzec- „telnie pisałem i likwidowałem, i prócz nadgodoy Pra-

„w^{em}

❁ ❁ ❁

„wem ostrzeżoney żadnych innych użytków, z majątku
„Małoletnich lub Małoletniego dla siebie nie obracałem.

Gdy będzie więcej Małoletnych Synów: Opiekun z
wychodzącym z małoletności, dział *respectivè* innych Ma-
łoletnich, przez siebie opiekować się mianami czynić mo-
że, lecz do powyższej Przysięgi, względem wychod-
zącego z opieki, iak wyżej przed Sądem Ziemiańskim
wykonać mianey, będzie sobie miał dodano do Roty: „a
„względem działu między N. z opieki wychodzącym lub
„wychodzącą, i między Małoletniemi w epiece moiey zo-
„stającymi lub zostającym, albo zostającą, największą
„baczność miałem, aby w równości krzywdy nie było, i
„nikomu z opiekowanych na uszkodzenie nie sprzyiałem.

W działach Majątku wszelkiego, równość między O Działach.
Mężką i Białogłowską pcią odtąd zawsze zachowana
bydź ma; wolne iednak spłacenie Dziedzictwa przez
Mężką głowę, głowy Białogłowskiej *pro Jure communi* wszy-
stkich Obywatelów Szlacheckich i Miejskich zachowuje
się, nie dłużej iednak, iak do roku od zapadłego dzia-
łu. Po którym upłynionym czasie, i nieodkupieniu w
roku iednym, żaden tytuł, ani pretext do odkupu głowie
Mężkiej nie zostanie, albowiem Opiekuni o ściśle całości
dozieranie Przysięgą, iak wyżej, są obowiązani.

Wież iedna lub Kamienica, lub część we Wsi na
części dzielona bydź nie powinna, ale z wchodzących w
dział *plus offerens*, choćby Białogłowa całkiem dziedziczyć
będzie, z tym warunkiem: aby *plus offerencya* niezawo-
dną była satysfakcją, nie dłużej iak naydaley Roku, dla
wspólników działu; lecz gdyby *plus offerens*, nie odłożył
satysfakcyi dla równodzielników swoich: a ten co mniey
dawał podług swey offerencyi, we czterech tygodniach
naydaley po wyściu onego Roku złożył, albo złożyła,
tymże Równodzielnikom swym pieniądze, to w takim
przypadku nie *plus offerens*: ale ten, co czyni satysfakcją,

choć w mniejszej offerencyi, przy Dziedzictwie i całości utrzyma się; wszakże aby żadne nie zachodziły kwestye, tak *plus offerenti*, ani dzień iak rok czasu, tak *minus offerenti*, nie dłużej iak cztery tygodnie czasu późniejszego, do skutkowania swych offerencyi i satysfakcyi za dział *sub nullitate secus tentatorum*, że przedłużyć nie wolno będzie, deklaruiemy.

O oddaniu
Dóbr z opieki.

A iako po lat 18. Małoletnim *practise* wyszłych, Opiekuni onymże Maiątek nieodwłocznie oddawać powinni, tak w przypadku Sprawy o nieoddanie Dóbr, takowa Sprawa sposobem o Expulsyach przepisany przez Reindukcyą, *cum Fœnalitate* dwóch tygodni Wieży, i pięciuset Grzywien, oraz *cum refusione Damnorum* na nieoddającego wyszłemu z małoletności Dóbr sądzona bydz ma.

Co zaś do Summ i Remanentów z opieki pochodzących: Ponieważ te dla Registratury Opiekuna i zaprzysiężeń wyżey przepisanych, *pro liquidis debitis* rozumieją się. Zetym windykacya cnychże Processem, tak iak *de liquidis debitis* czyniona będzie.

Przy Długach
wszystkich *litis
Expensæ.*

Wpajając zaś każdemu z Dłużników Wierzycielom swym regularność: odtąd na wszystkie Długi *liquidorum debitorum*, amnestyą *litis Expensarum* niesłusznie używaną znosimy: i gdy kto z nieuiszczenia się na Terminie Skryptowi lub Zapisowi pozwanym będzie: Iż mimo zwykley Luity za samo niedosyc uczynienie rozumieć się powinney, koszta na windykacyą wydane, Registrem od powodowey Strony podać i zaprzysiądz miane wracać, a Sąd *irremissibiliter* przysądzać będzie, deklaruiemy.

Sukcessye na
Małoletnich i
w innych przy-
padkach.

Sukcessye na Małoletnich zdarzające się, Opiekuni za doniesieniem Sądowi Ziemiańskiemu tego Cyrkułu, w którym podający Sukcessyą umarł, sposobem iak po Rodzicach odbierać mają, z inney zaś Ziemi Opiekun do inney Ziemi przechodzić nie może, ale własny Obywatel

Cyrku-

Cyrkułu Ziemiańskiego, do Dóbr spadłych przez Sąd stanowiącym będzie: najlepiej bowiem własny Sąd, który za ustanowienie niedostatecznego Opiekuna z swego Maiątku jest w odpowiedzi, Osoby Ziemiańskie znać i o sytuacji ich wiedzieć może i powinien.

A gdybyśmy *communiter* połączyli dla wszystkich Kraju Obywateli Prawo Sądowe, więc i Sukcesyę, iż równie ogółem rozsądzane byź mają deklarujemy, toiest: Dzieci po Rodzicach swych dziedziczą.

Rodzice albo Oyciec lub Matka, gdy przeżyją dzieci, stają się Właścicielami ich Maiątku. Syn albo Córka bezpotomnie umierający, nie Rodzicom żyjącym, ale Rodzeństwu Sukcesyę podają.

Mąż albo Zona gdy umiera bez Sukcessora krwi bliskiego, i aż do *octavum Gradum* dalszego, byle się iedno z nich od wspólnego Maiątku przez Autentyczną Tranzakcyą w czasie Małżeństwa nie recessowało, Właśnictwo spadkowe przeżyjący lub przeżyjąca otrzyma, i na takie Maiątki Kaduki wychodzić nie mogą. Gdzieby zaś Reces Męża albo Zony od maiątku wspólnego zachodził, recessujący się Mąż albo Zona *per Jus connubii* nie będą zyskiwać Dziedzictwa, ale w takim razie *non extantibus Successoribus* Kaduk wychodzić ma.

Gdyby Mąż bez Sukcessora będący umarł: Maiątek do Zony wpłyniony, po zeyściu iey, do Sukcessorów iey krwi, iako i wzajemnie, należeć będzie.

Bezpotomnemu i Sukcessorów krwi nie mającemu wolno przez Testament, lub przed Xiąg Deputacyą darowiznę czynić, ale nie inaczey, tylko *ad literam* zachowując sposob o Testamentach wyżey przepisany.

O Bezpotomnych i bez Sukcessorów krwi umierających, lub pokrewieństwo nieprzytomne mających, zostający *in Domo*

Domo Demortuaria nieodwłocznie do Sądu Ziemiańskiego dać wiadomość powinni: a Sąd Deputacją z Subdelegata lub z Subdelegatów na miejsce zesłać, Deputowany lub Deputowani, w przytomności dwóch Osób Possessionatów, naysciślejszy *de derelictis* Examen czynić, Inwentarz pozostały (odbierając, nawet od ludzi domowych Przysięgi na rzetelność doniesienia o Maiątku) spisać, i ten Maiątek pod Administracją wyznaczyć mianey przez Sąd Osoby *Pignus sufficiens* maiącey, do czasu przybycia i powrotu krewnych zmarłego sposobem o Opiece wyżej opisanym zostawać ma. A jeżeli Sukcessorów krwi *ex utraque linea* pochodzących nie będzie, natenczas Maiątek Prawu Kaduka podpadać będzie. Zeby zaś nikt przez zamilczenie o zmarłym; bądź przestępney Sukcessyi dalszy Sukcessor względem bliższego, bądź Prawo Kaduka nieprzyzwoicie nieotrzymywał, mieć chcemy nazawsze, aby tam gdzie kto bez Sukcessora umiera, zaraz po spisaniu Inwentarza naydaley w cztery tygodnie od śmierci zmarłego, Administrator przez Sąd postanowiony, i Maiątek zmarłego w opiekę obeymniający, przez Gazety publiczne po trzykroć co cztery tygodnie podać miane Publicznosci donosił, wymieniając Osoby zmarley Imie i Przewisko: Oycę i Matkę jeżeli o tym bydz może zaciągnięta informacya, oraz gdzie zmarły w trakcie życia swego obracał się. Przy ostatnim tedy przez Gazety doniesieniu, ma bydz deklarowano, iż jeżeli do Maiątku pozostałego za ośm tygodni *precise* nikt do Sukcessyi po zmarłym przed Sądem Ziemiańskim legitymować się nie będzie, lub nie stanie, natenczas i nayprzód, że likwidacya długów, jeżeli iakie są, uczyniona będzie, że te długi nie inaczey iak zaprzysiędz miane, z Maiątku pozostałego wezmą satysfakcyą, że po skończoney likwidacyi, od ostatniego Terminu naydaley w cztery tygodnie, Licytacya Maiątku pozostałego w miejscu Sądów Ziemiańskich, i sprzedaż *per plus offerentiam* nastąpi; i że reszta Maiątku *post omnes Expensas* do dyspozycyi Naszey Królewskiej podług Prawa o Kadukach zapadłego należeć

żeć będzie, iakż w istocie ani dnia czasu nie spóźnia-
jąc, toiest: *praeise* w cztery tygodnie po ostatniej Ga-
zecie, za uprzedzeniem iednak Pozwu cyrkularnego,
luż tylko w Juryzdykcyi Sądu Ziemiańskiego przez Pa-
rafie, tak iak *in Potioritatibus* niżej do wydania przepisa-
nego, bez żadnych Dylacyi *Instantaneo* Sąd Ziemiański
Urodzonych Subdelegatów lub Subdelegata do Exekucyi
wyznaczy, a ci Subdelegaci lub Subdelegat wyznaczony
wszystko to, co względem ostatecznego przez Ga-
zety doniesienia iest przepisano, nazaiutrz zaraz po re-
zolucyi sądowej dopełniać będą; wszakże do Licytacyi
Administrator wszystkie rzeczy ruchome, bez najmniey-
szego uronienia, lub na swą stronę *sub duplicato damno*
obrócenia, komportować ma, a ta Licytacya, czyli *per
plus offerentiam* wendycya nawet, Dóbr stojących, iezli
po zmarłym bezpotomnym zostały, następować będzie. Po
skończonym zaś zupełnie obrachunku, i oddziale Massy
Długów i Expens poprzedzających, które nayskromniey
czynione mieć chcemy, Urodz: Subdelegatom, lub ie-
dnemu w nadgodę pracy, nie więcey iak z Massy czy-
stey, ieden Procent od sta, a zaś dla Administratorów
po dwa od sta należec deklaruiemy. Lecz Urodz: Admi-
nistrator po skończonym dziale Subdelegackim, przed
Sądem Ziemiańskim zaprzysiędz ma na tę Rotę: „Ja-
„ ko o zgromadzenie Maiątku po bezpotomnie zmar-
„ łym N. i bez Sukcessorów krwi będącym, naysciśle-
„ sze staranie czyniłem, i cokolwiek tylko tegoż Ma-
„ iątku do moiey dyspozycyi weszło, rzetelnie bez od-
„ miiany i uronienia do Licytacyi podałem. W czasie
„ Licytacyi żadney z nikim zmowy na uszkodzenie
„ Massy nie miałem, ani gdzieby więcey tegoż Maią-
„ tku w iakieykolwiek naturze było, nie wiem, i do
„ windykacyi w obwieszczeniu nie opuściłem,” Po
którey wykonaney Przysiędze tenże Sąd Ziemiański,
zapisawszy w swym Protokule Przysięgę, nieodwłocznie
o pozostałym bez Sukcessorów krwi Maiątku, Nam

D

Królo-

❁ ❁ ❁

Królowi doniesie. A My podług Prawa na niniejszym Seymie zapadłego rozrządziemy.

Debitorowie do Massy zaraz po spisaniu iak wyżey Inwentarza, ponieważ mieć będą wiadomość o śmierci bezpotomnego przez Gazety: zatym i cyrkularnym Pozwem, gdy będą obwieszczeni, nieochybnie w czasie Likwidacyi stawić się, i o długi do Massy winne odpowiadać mają, bliższosc iako żyjącym odprzysiężenia się zostawiając.

Wszakże gdybyśmy dośe długi czas dali, bądź Successorom krwi, bądź Debitorom do stawienia się, iak wyżey, zatym chociażby po skończoney Licytacji i zaprzysiężeniu Administratora, Successorowie iakowi legitimować się, lub Debitor od długi w Skryptach lub Registrach zawartego, odwodem lub Przysięgą wychodzić chcieli, iuz im to pozwolono nie będzie, ale w probacyi swey za samą Kontumacyą, która w zamian Processem czyli Kondemnatai ich nie uciąży, upadać i Likwidacyą zapadłą znosić mają: które Prawo *ad litteram* nazawsze zachowane bydz deklarujemy.

De prioritata
Zapisów i
Konkursach.

A gdy o Pozwach Cyrkularnych wyżey wspomnieliśmy: Przeto, gdy te nayszczególniey *ad formandas Prioritates & Concursus* należą: Zatym postępowanie *in Prioritatibus* z różnicą względem Possessyonatów i nie Possessyonatów przepisujemy.

Gdy Possessyonat zadłuza się, i Processami Kredytorów iest konwinkowany: każdy Kredytor, gdy nie ma mieysca Tradycyi w swey Summie na Dobrach Juryzdykcyi Ziemiańskiejey podległych, może podnosić *Prioritatem* na Dobrach Dłużnika, ogółem wszystkich, lecz tylko w tym Powiecie czyli Ziemi, gdzie się Ziemiańskiego Cyrkułu Juryzdycyja rozciąga. Zwyczaj bowiem dawny, ogólney razem na wszystkich Dobrach Dłużni-

Dłużnika *Potioritatis*, kilkonastoletnią zwłoką, dalekim po Prowincyach przeizdem, i niezliczonym kosztem Kredytorów krzywdzący, znosiemy, a *Potioritates praesens* na Dobrach każdej Ziemi, ile pod Juryzdykcyą Sądu podpadają wyłączając, nawet w tym przypadku attynencye Dóbr w inney Ziemiańskiej Juryzdykeyi będące, stanowione bydź deklarujemy. Dłaczego Zapisy wszelkie Autentyczne w swym Grodzie, lub *respective* Osob Mieyskich w Mieście zeznane: także Skrypta przez mających *competentiam* lat 24. a nie pod opieką Rodziców lub Opiekunów będących wydane, i w czasie Roku do Akt przyzwoitych wniesione podług Prawa Roku 1768. za niewzruszone mieć chcemy. Zapisy także i Skrypta tych, którzy lat 18. doszli, i swemi Dobrami lub przez się nabytymi rządzą się, albo od Rodziców mają wypuszczone, a w sposobie deportacyi istotney długów sobie poleconych, Summ zaciągają, równey ważności bydź deklarujemy.

Wszelkie zaś Zapisy i Skrypta, które przez młodych i w opiece będących są uczynione, choćby robowane i oblatowane były, o walutę swą roztrząsane i poznawane; a iezli z oszukaniem lub z gry pochodzić będą, całkiem zniesione bydź mają.

Kredytorowie zatym lub Kredytor po konwikcyi chcąc o Pozwach formować na Substancyi Dłużnika *Potioritatem*; nie tylko wydać Pozew do Dóbr Dłużnika, ale nawet w każdej Parafii całego Cyrkuflu położyć go na drzwiach Kościelnych, i od każdego Plebana lub Wikaryusza, albo miejsce zastępującego, attestata o wydanych Pozwach odebrać, które attestata Wielebni Plebani lub ich Wikaryuszowie dawać: a następnie przez Niedziel trzy, o Dobrach *ad Potioritatem* idących z Ambon bez opłaty publikować powinni będą.

✿   ✿   ✿

Od daty więc ostatniego rozwiezionego do Parafii attestatum, za iednym iak wyżey Pozwem, przeciwko Dziedzicowi i wszystkim w ogólnosci choć niewymienionym Kredytorom wydanym, Grodownie przy attestatach oblatowanych zeznanym, Sprawa *Potioritatis cadente Regestro*, po czterech tygodniach od zeznania Relacyi sądzić się będzie, toiest: Sąd Ziemiański, żadnych Dylacyi nie przyjmując, wyznaczy ziazd kolejnych Subdelegatów do Dóbr nie z prędszym Terminem, iak we cztery tygodnie od Aktu Dekretu, a ci, lub ieden, ieżeli się na to ugoda Strony, ziechawszy na Grunt iuż bez wymaganey adcytacyi Kredytorów zwłokę czyniącey, bo ta nazawsze z onych ogłoszeń po Parafiach, i z wiadomości o Prawie niniejszym za dostateczną będzie; Komportacyą Dokumentów wszystkich Massę Fortuny w tey Ziemi będącey stanowiących nakaż, lub nakaże. Długi wszelkie roztrząsną, zalikwidują lub zalikwiduie: Massę Fortuny ruchomey i nieruchomey, wyszczególniając szacunek Wsi, i ieżeli iest więcey Dóbr Dłużnika oddzielając Wies od Wsi postanowią lub postanowi: Potym dopiero, Kredytorów kolejnych podług Zapisów i Dekretów, żadnego nie przestępując, ukollokują albo ukollokują.

Zwyczay dawny, a naywięcey kłótni i rozpisków czyniący względem Summ *modo gratuite* zapisanych; tudzież Prowizyi i Processów objaśniając, a sprawiedliwości dogadzaiąc: Gdy *prioritas* Zapisu Juryzdykcyi Ziemiańskiej wiadoma, przez nikogo późniejszego uszczerbiana być nie może: zatyż tak Summ *gratuite* zapisanych, Kredytorowie kwestyonować, iako też Summ Prowizyonalnych i Processów Sądy Ziazdowe od Summ oryginalnych odłączać nie mogą: ale w kolej iaka Likwidacya wynikała, ogólney Summy *prioritate Juris* zaszczyconey, tak kolejno iedna po drugiej Summa z Prowizyami i Processem miejsce odbierać będzie: albowiem z powodu zachowanych zawsze od Kapitału *ad alterum tantum*,

❁ ❁ ❁

tansum, a nie więcey Prowizyi: że Dłużnik równą część Dóbr swych w proporcyi kredytu obciąża, rozumiano mieć chcemy.

Gdy tedy kollokacya pierwszych Kredytorów zaymie Fundusz Debitora; Późniejsi Kredytorowie spadający *de Potioritate* wolni będą *anteriores Creditores* spłacać, i z Dóbr posiadanych wykupować do lat dziesięciu od zakończenia Dekretu *determinata Potioritatis*: Ponieważ zaś znosimy odtąd odprzysiężenia się Właścicielowi, & *Substantia Potioritata*: albowiem gdy *Collaterales* byli wolni *Potioritates eximendi*, nieinaczey iakby przez krzywoprzysięstwo tychże Właścicielowi to działa się: zatym i Dziezdicowi na którym *Potioritas* zapadła, wolne także do lat dziesięciu wykupno Dóbr Potiorytowanych ostrzegamy: lecz nieinaczey, azby wszystkie *decessorum Creditorum* spade długi w gótownie odłożył.

Jako bowiem subtelnościom wszelkim usiłując zapobiedz: Preskrypcyą *non exempta Potioritatis*, nie więcey iak do lat dziesięciu utrzymać chcemy: tak znając to dobrze, że z czasem *crecunt vel decrescunt pretia rerum*: że kollokacye naydawnieysze Dóbr potiorytowaych, w czasie Inkursyi i Rewolucyi przez Possessora utrzymywanych, nieprzywoity zysk mniemanym oryginalnym Dziezdicom lub od odprzysiężonych pobocznym, z zniszczeniem i krzywdą prawych posiadaczów, po licznych poniesionych *in formandam Potioritatem* kosztach przynosiły: odtąd ani dnia więcey iak powyższe lat dziesięć *libera Exemptibilitatis posterioris Creditoris, vel actualis haredis* dozwalamy; i ta *Exemptibilitas* nie ceremonialnie przez kontynuacyą *Processu*: ale tylko przez odłożenie Pieniędzy. Kredytorowi wyższemu, albo wszystkim Kredytorom należących uczyniona bydz ma.

Gdy zaś Debitor w innych Ziemiach ma Possessyę, a na Dobrach tey Ziemi gdzie *Potioritas* nastąpiła, Kredytoro-

❁ ❁ ❁

dytorowie nie pomieścili się, wolność spadłym Kredytorom *de Tabula Potioritatis* iść do innych Dóbr w innych Ziemiach będących: a tam podług Oblat, ieżeliby ie mieli, lub *post omnes Creditores loci*, kollokowani będą.

Zeby zaś zręczniejsza po Ziemiach i Powiatach o zaciągnionych Długach była wiadomość mieć chcemy, i postanawiamy: aby wszystkie Suscepty Ziemiańskie i Mieyskie osobny od wszystkich Tranzakcyi miały Protokół pod nazwiskiem *Debitorum*, w które żadne inne Tranzakcye, prócz samych Zapisów, Kontraktów przy Roboracyi inserowanych i Oblat ręcznych kart, przyimowane bydź nie mają: a prócz Suscepty, Zapisu lub Oblaty Urodzeni Susceptanci co miesiąc Summaryusz miesięcznych zapisów, zgodnie z Protokołem *Summariatum* spisywać, Sądowi Ziemiańskiemu do podpisu podawać; a ten Summaryusz ogólny względem całego Roku, na końcu Protokołu umieszczać, i wraz z Protokołem kompaktować powinni, *sub Pœnis contra negligentes Officiales sanctis*. Roboracye zaś Skryptów tajnych, ponieważ te zawierające tylko Strony obowiązuja: zatym *respectivè* Kredytorów nie więcey mieysca mieć będą, iak podług Oblaty, ieżli Skrypt ów roborowany, do Akt inserowany będzie: Dlaczego Skryptów tajnych Roboracye do Protokołu *Debitorum* wele należć nie mają. Gdyby zaś mimo Kredytorów, którzy iak zwykle dotąd było po konwikcyi Dziedzica D użnika, na tymże iednali *constituentam Potioritatem*: sam Dziedzic oświadczył przez Manifest Recess od Fortuny, albo *dubie se sistere* deklarował: natenczas choćby poprzedzającej tegoż Dziedzica konwikcyi nie było: każdy mocen będzie *peremptorium Terminum* czyli Cyrkularny Pozew do Dóbr iego, i po Parafiach Ziemiańskich, iak wyżej, wydać, a po wydanych i eznanym Pozwach, Dekret, iak wyżej, *formanidæ Potioritatis* otrzymać. Zastawnicy *ullo prætexitu* na ziazdach do kalkulacyi pociągani bydź nie mogą: iednak gdy *Jura priora* na Dobrach zastawnych będą, i na Długi pierwsze

Fundusz

❁ ❁ ❁

Fundusz niewystarczałby, natenczas i Prawo Zastawy *obstare* nie będzie m. gło.

Gdy zaś Zastawnik, w Dobrach zadłużonego będzie nappierwszym Kredytorem; późniejsi Kredytorowie nawet *in forma Potioritate*, nie będą mogli przeistaczać iego Prawa: ale wprzód go wykupić, a dopiero Dobrami dłużnego się dzielić, chybaby sam Zastawnik dobrowolnie na Podział swey Possessyi pozwolił, i Prawo swoje *Potioritati* podał: nayniesłuszniejsza bowiem rzecz iest, aby ten, co późny a często nie pewny kredyt czynił: Prawo pierwszego Kredytora *bona fidei* hypotekę mającego bez przyzwolitości nadwierał, i zamiast kontraktowej całej Summy, do wzięcia części *Potioritatis* onegoż przymuszał.

Za iednym więc razem po wyznaczeniu przez Sąd Ziemiański ogólnego Zjazdu: chyba tylko z zezwolenia wszystkich Stron limitować się mogącego *Potioritates* (odciawszy wszelkie Dylacye: albowiem dosyć iest czasu od Przwów do Zjazdu, i wiadomość *de Potioritate* całemu Cyркуłowi Ziemiańskiemu będzie dostateczna) koniecznie determinować się powinny: Dziedzice i Possessorowie decyzji zjazdowej, sposobem powyżey przepisany nastąpioney, ulegać winni: Wszakże w takich Sprawach tylko *à sola finali sententia Condescensoriali* do Sądu Ziemiańskiego Appellacya iść powinna: lecz Dziedzic lub Possessor dla zwłoki w oddaniu Dóbr i Prowentów Długami zajętych appellujący: podług Sentencyi Zjazdowej z Dóbr wyniść powinien: a Dobra nie w appellującego Possessyi, ale w Administracyi Osoby Ziemiańskiej Possessyą zaszczyconey, *et pignus sufficiens* mającey, przez tenże sam Zjazd wyznaczyć mianey zostawać będą: Co *adbibita etiam Copia militari* skutkowano bydź powinno.

Gdyby

* * *

Gdyby tedy Appellujący następną powtórną Rezolucyą Sądu ogólnego Ziemiańskiego niekontentował się: i Sprawę do Trybunału wywołał, dopóki tam ostateczna nie nastąpi Decyzya; wszelako Dobra potioritowane w Administracyi zostawać mają: a Administrator od Sądu iak wyżey wyznaczony: Dobrami Administrowanymi nayprzezorniey rządzić, żadnego dla siebie z nich użytku, choćby był naybliższym Sąsiadem nieprzywłaszczając: lecz tylko w nadgodę Administracyi względem Roku, albo *respective* czasu teyże Administracyi Pensyą, iaką w tych Dobrach Administratorowie w samych Pieniądzach mają kontentować się, Prowenta do siebie odbierać, i one aż do ostateczney w Trybunale Rezolucyi w gotowiznie dochować, i komu przeznaczone będą, *irremissibiliter* oddać powinni. Od Administracyi w takich przypadkach przez Sąd Zjazdowy wyznaczoney, Obywatel Possessyonat, żadnym pretextem wymawiać się nie może.

A gdyby dłuższa Dóbr Potioritowanych trafiła się Administracya: tedy Administrator Prowent każdoroczny, z Dóbr Administrowanych z Prowizyi lokować, a w czasie z Prowizyami oddawać winien będzie, co o każdoroczym Prowencie, a nie o części rocznego przychodu rozumieć się ma.

o Plenipotencyach.

W Sądzie ogólnym Ziemiańskim, gdy Pozwy *ad Potioritatem* będą wydane, ani na Kredytorach, ani na Dziezicu samym Kondemnata otrzymywana byź nie może: albowiem Pozew Cyrkularny nie może się determinować żadną Dylacyą: prócz samą konieczną na Zieździe Decyzyą, nawet z Kredytorami choćby nie stawiającemi, i żadney na sobie konwikcyi nie mającemi: do których Zjazdów, iak też i do samych Sądów Ziemiańskich ogólnych, Plenipotencye we wszystkich Sprawach dotąd używane, iako częstokroć z zapomnienia lub spóźnienia, Strony Processem wkiąć zwykłe znosiemy: a każdego
przez

❁ ❁ ❁

przez Mecenasa sądowej Palestry zapisującego się, za dostateczne nazawsze deklarujemy.

Dlaczego wszystkie Sądy Ziemiańskie ogólne, liczbę ^{Palestra} Palestry w proporcji potrzeby raz na zawsze z Osob zdatnych nie notowanych, cnotą i charakterem zaszczyconych Szlacheckich i Mieyskich ustanowią, Rotą w Konstytucyi 1726. i 1768. wyrażoną przysięgi od nich odbiorą, a ci swe obowiązki podług przepisu Praw wykonywać mają.

Plenipotencye zaś Specyalne do zawierania Tranzakcyi, odbierania i zaciągania Summ, oraz kwitowania zachowujemy, i Tranzakcyę wszelkie przez tych zrobione: tak iakby przez samego stanowiącego Plenipotenta, ziednane *salvo nonnisi* do Plenipotenta *de male gestis recursu*; za ważne i niewzruszone, oraz approbacyi nie potrzebujące mieć chcemy.

Gdy tedy względem stojących Dóbr dostatecznie każdy *de formanda Potioritate* przez Pozwy Cyrkularne uwiadomionym być może: Zatem gdyby Kredytor *prioribus cum Juribus sui* na Zieździe nie popisywał się, i nie likwidował: *ipso facto* utraci miejsce *prioritatis*, i nie będzie mógł ruinować uczynionej kollokacyi, a dopiero *post omnes Creditores collocatos* mieścić się, albo kollokowanych wykupować będzie mógł: Dlaczego ieszcze aby na przyspieszeniu *Potioritatis* któżkolwiek nie szkodował: Komportacyę Dokumentów na Ziazdach nakazywane od Aktu Ziazdu do dwóch tygodni trwać; lecz też *practicè in sufficientiori*, & *Juratória*, albo *contumaciali comportatione* kończyć się koniecznie mające deklarujemy. Na likwidacyę także Kredytorów, cztery tygodnie po skończoney komportacyi przeznaczamy, a w tych czterech tygodniach *practicè* likwidacya zakończyć się powinna: po skończonym czasie likwidacyinym, już żadna zwłoka iść nie będzie, lecz Subdelegaci lub Subdelegat, nieprzerwanie o ustnowienie Massy fortuny Dłużnika starać

❁ ❁ ❁

się: oraz przenosząc się z Dóbr do Dóbr, tylko Ziemiański Jurydykcyi podległych, kalkulacye od kogo należy odbierać, opisy Inwentarzów czyniąc, onę postanowić, i całe dzieło Zjazdowe *Potioritatis*, bez wolności dalszych odwoływań *irremissibiliter* naydaley w sześć tygodni, od zakońzonego likwidacyjnego czasu, wraz z kollokacją, i podziałem Kredytorów zakończyć.

Aby zaś kończenie *Potioritatum*, bez żadnych iak wywey Dylacyi koniecznie następowało: przeto zamiast Dylacyi *infirmitatis* Subdelegaci lub Subdelegat Zjazdowy za doniesieniem o słabości Osoby, koniecznie na Zieździe osobiście byđ potrzebny, nieodwłoczną Sądową otrzyma Deputacją, z innych Subdelegatów *ad aditum* do chorego, i odebrania od niego potrzebny informacyi, lub Przysięgi *juxta Ritam* od Sądu Zjazdowego *prescriptam*, równie ani *post mutatum Statum*, ani dla Posta *ex Re* Funkcyi, w takich Sprawach Dylacye nie mogą byđ brane; nawet śmierć iednego z Kredytorów lub Debitorów, albo Dziedzica *potioritowanego* zwłoki nie będzie czynić mogła: lecz w tym przypadku, za doniesieniem od Sądu Zjazdowego, do Sądu ogólnego Ziemiańskiego, nieodwłocznie Opiekuni lub Administratorowie, przez ten Sąd ogólny wyznaczeni, Spraw *Potioritatis* pilnować mają: albowiem Pozew Cyrkularny, że żadnym sposobem w Exekucyi swey nie ma byđ wstrzymanym, deklarujemy.

W innych zaś Sprawach, a nie *formande Potioritatis* Pożwy i Przypozwy Ziemiańskie; do Sądów *practice*, na tygodni dwa, iak wyżej iest opisana wydawano byđ mają.

Gdy o Possessyonatach, Osobach Szlacheckich i Mieyskich porządek postępowania prawnego uczyniliśmy. Zatem i o niepossessyonatach formę przepisując: Ponieważ liczne przykłady nauczyły, że bądż Kupczący, bądż wszel-

❁ ❁ ❁

wszelkiego gatunku Osoby zadłużeni, obawiając się sekwestracyi Prawami dawnemi przepisanej pod Protekcyą Naszą Królewską, to po Listy Moratoryjne, to po Reskrypta do Likwidacyi długów udawali się, a zyskawszy tę zwłokę, nacyjęściey z majątkiem swym z Kraju usuwali się, lub w czasie dyssymulacyi Kredytorów powyższym sposobem ziednanej, do reszty z krzywdą Kredytorów swoy majątek utracili; Przeto odtąd *Literas Moratorias*, i Reskrypta, że z Kancellaryi Naszey wydawać nie dozwolimy: *à secus* wydane, iż *nullitati* podpadać będą, deklarujemy.

W zamian zaś Prawo Aresztu na Impossessionata o dług, iako z wielu przyczyn uczciwość krzywodzące: majątnego nawet Kupca lub Obywatela w sławie i kredycie niszczące (gdyż wierzący nie na Osobie, ale na Majątku ufność satysfakcyi chciał mieć położoną) znosiemy: o same tylko oszukania, i w wszelkich Sprawach uczynkowych dawne Prawa, *de impossessionatis arestandis*, zachowujemy: odtąd zaś o długi wszelkie z Impossessionatami, tak iakby z Possessionatami czyniono, mieć chcemy: a zamiast ziednywania *Literarum Moratorialium*, i Reskryptów Likwidacyjnych, postanawiamy dotąd: iż obarczony długami ma się udać do Sądu Ziemiańskiego ogólnego, gdzie ieżeli Kupiec z Kupcami dwiema lub iednym *certum fundum responsionis* mającemi, lub mającym złoży zaręczenie; które gdy mieć będzie, Sąd Ziemiański żadnym pretextem Listu Moratoryjnego nie wzbroni: ale go z wyrażeniem zaręczycielów, w Protokule Sądowym podpisać się mających, na Rok cały *etiam contra Personas Nobilitares* pozwoli: ale takiego pozwolenia iuż na dłuższy czas prorogować nie będzie wolno, a Kupiec lub ktokolwiek Impossyonat, sam przez się, lub przez zaręczycielów swym Kredytorom długi opłacić będzie winien.

❁ ❁ ❁

Jeżeli zaś *adający Moratoria* zaręczenia mieć nie będzie, zyskiwać onych od Sądu nie może, ale *Execucya Processu* zwyczajnym sposobem od Wierzycielów przeciwko takiemu Dłużnikowi iść ma.

Jeźliby zaś Dłużnik, majątek swój chciał oddać Kredytorom, sposobem likwidacyi, na co przedtym Reskrypta Nasze wychodzić zwykły były, zamiast zyskiwania Reskryptu, ma się udać do Sądu ogólnego Ziemiańskiego, przed *Execucyą Processu*: i *ad illationem publicam* deklarować się, że końcem uiszczenia się swym Wierzycielom, *Rezolucyi Jurium* i Likwidac i żąda: na które wniesienie w *Sentencyonarz* wprowadzone, Sąd ogólny Ziemiański, temuż Dłużnikowi przysiędz dozwoli na tę Rotę: „Jako ja podając moy majątek, w *Likwidacyą* między Wierzycielów, tenże moy majątek, Sądowi wyznaczonemu rzetelnie wskażę, i do *Inwentarza* spisać misnego, wraz z Dokumentami, *Regestrami*, nic nie tając, ani zmniejszając podam.” Po której przysiędze wykonanej, Sąd Ziemiański deklarować będzie wstrzymanie *Execucyi Processu* lub *Processów* na Dłużniku przewidzionych: a natychmiast i nieodwłocznie *Administratorem Possessionata* dla dozoru, pod Konkurs mającego iść Majątku, tudzież kolejnych *Subdelegatów* wyznaczy do spisania *Inwentarza*: który to *Inwentarz* gdy *Subdelegat* lub *Subdelegacii* wyznaczeni zakończą, majątek cały *ad determinandam Concursum* w ręku i pod dozorem *Administratorem* zostawać będzie.

Sposób postępowania w Konkursach, ten sam iak *de Potioritatibus* przepisaliśmy, deklarujemy, z tą tylko różnicą: że *Possessionaci juxta Prioritatem Juris*, tak iak im wierzone: mieć będą Wierzycielów lokowanych na swym Majątku: a zaś na Majątku *Impossessionatorum*: *Jus Falcidii* zachowane będzie. Przy likwidacyi Długów, każdy Wierzyciel na słuszność rzeczy, której żąda, przysiędz będzie winien z tym dodatkiem: „iako likwidując

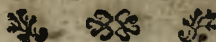
„dując się w niniejszym Konkursie żadney zmowy z
„Dłużnikiem ku uszkodzeniu Kredytorów nie mam.”
Kredytorowie Pozwem Cyrkularnym obwieszczeni, *sum*
Juribus, choć na Konkursie nie popisujący się, i Praw
swoich nie zaprzysięgający, też nie będą mieli repety-
cyi na massie Debitora: ale ci, co przez Falcydyą de-
ces ponieśli; Gdyby Debitor ich do majątku przyszedł:
Iż zawsze będą wolni na iego majątku swych Decessów
poszukiwać, deklaruiemy.

Kto na Dobrach Impossessionata przed oświadczo-
nym Konkursem otrzymał Exekucyą i Tradycyą, ten do
komportowania tradowanego majątku, na następny Kon-
kurs, nie będzie obowiązany.

Gdyby iednak rzeczonemu Tradytorowi zadano by-
ło, że bez istotnego długu, w zmowie z Dłużnikiem,
poprzedzająca Tradycya nastąpiła: a w takowym przy-
padku, podczas agitującego się Konkursu; winien bę-
dzie odprzysiędz się, iako z Debitem żadney zmowy
nie miał, i Tradycyą swoją w rzetelnym Dałgu otrzymał.

Impossessyonat w czasie Tradycyi od Kredytora swe-
go przedsięwziętey, może żądać od Subdelegata exekwu-
jącego Process Dylacyą, nie więcej iednak iak do dni
piąciu względem referowania się do Sądu ogólnego Zie-
miańskiego, po List Moratoryiny kaucyonowany, lub po
wyznaczenie Konkursu *ad liquidationem Jurium*: wszakże w
takim razie iuż Exekucya Processu nie będzie kończona,
ale Sprawa Tradytora do Konkursu poydzie.

Lecz natychmiast Subdelegaci lub Subdelegat exe-
kwujący Process, Majątek cały Debitora Dylacyą powyż-
szą biorącego popieczętuie, i straż onego do Rezolucyi z
Sądu ogólnego, naydaley w pięć dni przyść mającey,
obmyśli. Po której Rezolucyi iaka wypadnie; sposób o
Listach Moratoryinych, kaucyonowanych bez Administra-

eyi, a zaś sposób Konkursu z Administracją iak wyżej przepisana, exekwowany bydź ma.

Sekwestracya o Długi w tych tylko przypadkach zachowuie się: *imo*. Gdyby Debitor unikając płacenia Długów, majątek swoy ukrywał, lub dla ucieczki od Kredytorów trwonil: a to istotnie dowiedziono mu było. *zdo*. Gdyby Debitor naciągnawszy długów ukrył się w Kraiu, lub za granicę zbiegl, a potym został dostrzeżonym: Takowe zatym zdarzenia, mają bydź przez Gazetę publiczną ogłoszone: ogłoszenie to, będzie do Xiąg Ziemiańskich albo Mieyskich, z wyrażeniem dla Dłużnika stawienia się w Sądzie Ziemiańskim od daty Gazety w sześć tygodni, wpisane: w którym *praeise* czasie, gdy ów Dłużnik przed Sądem dla *explicacyi* nie stanie, Sąd Ziemiański ogólny, *ad solam Illationem* Strojny rekwirujący, kontumacyą na owego zbiegłego Dłużnika w Protokule Sądowym zapisze, a takowy *Contumax*, iako Gołota i Prawu sprzeciwiający się: na każdym mieyscu, za pokazaniem Rezolucyi Sądowej *etiam adhibito Brachio Militari*: które wszędzie dodane bydź ma, chwytany, aż do uczynienia Kredytorom satysfakcyi sekwestrowanym będzie.

A że Impossessyncanci tak iak i Possessyonaci, osobliwie w Miastach handlujący, przez kredyt czyniony, a częstokroć zawiedziony, do upadku swego majątku przychodzą: nayszczególniej, iż od kredytuującego, wyieżdżającego na Prowincyą, dla utrzymywanego dotąd ku odpowiedzi za dług *Forum*, i dla odległego z Pozwami posylania, i tam opuściwszy domowe interessa, Sprawy popierania, częstokroć na przepadek kredyt obracał się. Przeto znosząc to *Abusum* powszechność krzywdzące, stanowiemy: iż odtąd Debitor, nie w inney Juryzdykcyi, tylko w tey, pod którą od Kredytorów dług zaciągał, za wydanym Pozwem do Dóbr Dłużnika, lub do rąk w *Expensis* ogólney, *circa litis Expensas*, z majątku tegoż Debi-

Debitora bonifikować się mającym, odpowiadać będzie. Dlaczego, czy to na Dobrach, czy na Demu Miejskim, byle te Dobra nie były w Tradycyi, lub poprzedniey zastawie, Pozwów składzone *pozyty* za ważne uznaiemy: a dług, z którego majątku windykowany, z tego po Processie exekwowany być ma.

Aby zaś Ziemiańskich Jurydykcyi Sąd połączony, w baczeniu miał nad sobą wyższą *Suprema Instantia* Jurydykcyą, a tym sposobem ściślejszą dla Obywatelów starał się wymierzać sprawiedliwość; Przeto Trybunały z Osób przez Województwa i Ziemie wybieranych, zwyczajem dotąd praktykowanym utrzymywane mieć cheemy.

Ze iednak dwa Trybunały dotąd sądzące, nie mogły wystarczać na dopełnianie prędkiey Obywatelom sprawiedliwości: Przeto ie na cztery Trybunały podzielamy, z których ieden w Mieście Kaliszu, drugi w Warszawie, trzeci w Lublinie, a czwarty w Łucku nieprze- o Trybuna-
łach- stannie sądzić się mające, stanowiemy.

Do Trybunału Kaliskiego, Województwa Wielkopolskie: Sieradzkie, Ziemia Wieluńska, Województwa Łęczyckie, Brzeskie i Inowrocławskie; do Trybunału Warszawskiego, Województwa Mazowieckie Płockie, Rawskie i Ziemia Dobrzyńska: do Trybunału Lubelskiego, Województwa Krakowskie, Sandomirskie, Lubelskie, Podlaskie, Ziemia Chełmska, a do Trybunału Łuckiego Województwa Kiiowskie, Wołyńskie, Podolskie, Brańcowe i Czerniechowskie należeć mają.

Ten Trybunałski Sąd, iako wszystkie Sprawy Szlacheckie, Duchowne i Miejskie sądzić mający, składać się będzie, z Osób Duchownych, Szlacheckich i Miejskich *primarum Civitatum*: toiest, każdy osobny Trybunał ma mieć czterech Duchownych, ośmiu *ex Ordine Nobilitium*.

lium, wszelkie prerogatywy, a czterech *ex Ordine Civitatum*.

Wszakże ponieważ Sądy *Juris Regii* dotąd Prawom Kanclerskim należały, a te ogólnym Trybunałom oddaemy. Zatem gdyby WW. Kanclerze mimo nieustannych swych prac, chcieli zasiadać w tychże Trybunałach, będą mogli między sobą układ uczynić, i w każdym osobnym Trybunale po kwartale Prezydując Trybunałowi, zasiadać i sądzić; w iednym zaś Trybunale, ani razem dwiema Kanclerzom, ani iednemu przez drugi kwartał, w iednymże Trybunale zasiadać nie wolno będzie. Oprócz zaś Prezydencyi Kanclerskiej, gdy w którym Trybunale zasiadać nie będą, z stanu Szlacheckiego Osoba Swiecka w każdym Trybunale prezydować ma; chybaży W. Biskup Dyecezyonalny, Funkcyi Deputackiej podjął się, to przy Biskupie Prezydencya będzie.

Duchowni z Prałatów, Kanoników, Opatów Swieckich i Klaustralnych, na Kapitułach Deputatów dawnym zwyczajem obierać będą. A obrani zaraz przy Elekcyi Rotą dla Deputatów przepisaną przysiędzą, i na czas Reassumpcyi Trybunału swego, z Instrumentami *Electionis*, & *Juramenti* stawić się mają.

Miasta także pryncypalnieysze z pośród siebie Ludzi doskonałych umiętnością Prawa zaszczyconych, obranych przez się, swych Deputatów równie instrumentować będą, i przysięgi od nich odbiorą.

Elekcye iak się
małą odpra-
wiać.

Co zaś do Elekcyi Deputatów Szlacheckich, ponieważ przez liczne na Seymiki zgromadzenia, częstokroć nieprzyzwoitości dziać się zwykły były, a między wielością Obywatelów, nawet Impossessyonasi i Plebei, albo w Obradę Ziemiańską ciśneli się, albo tumultów i gwałtów dawali przyczynę. Przeto tak Deputatów Elekcyę,

keye, iakoteż wszelkie inne odtąd przez Delegatów od Parafii odbywać się mające stanowiąmy, toiest: w każdym Woiewództwie lub Ziemi, gdzie Deputaci lub Posłowie, albo inne Urzędy obierać się zwykły, Siedlisko każdej Parafii, za miejsce Obrady Parafialney Seymiki wszelakie, dwiema tygodniami *precise* wyszłemi poprzedzającej wyznaczamy. Dokąd sami Obywatele Parafialni Possessyonaci ziechawszy się, w Kościele miejscowym po zagaieniu przez pierwszego *in Ordine*: kto tam *ex Dignitate* lub *Officio* pierwszy znaydować się będzie, dwóch Assessorów do zagaiającego *unanimitate* lub *pluralitate Votorum* obiorą: z którymi Assessorami, i Zagaiającym, oraz Prałat albo Proboszcz, lub Pleban miejscowy *Stallum* mający przysiądz mają *in facie Publica* na tę Rotę: „ Jako w obieraniu Delegata od Parafii tuteyszey, „ na Seymiki następujące, żadnych intryg, ani przez „ siebie, ani przez namówione Osoby czynić nie będę, „ a *Vota*, które od Obywatelów dawane będą, aby nie „ były mylne, i przez nieprzyzwoite Seymikowaniu Osoby, „ by, podpisywane dopilnuję.” Po takowey wykonaney przysiędze, Prezes zagaiający z Assessorami dla podających się do Kandydacyi obrać mianych Delegatów, uformuje na papierze tyle linii, ile będzie Kandydatów, i w każdej linii u góry tychże Kandydatów Imiona i Przewiska zapisze. A po zapisaniu Obywatele *Actiue* wotujący, przystępować będą porządnie do Stolika: i w obecności *Collegii* podpisywać się, toiest: który Obywatel na kogo ma dać *Votum* pod tym w linii podpisać się ma: Dla dostateczniejszey o tym informacyi *Laudum* iakie ma bydź robione, na Ziazdach Parafialnych, z *Tabellą* Elekcyjną tu się kładzie, toiest: ma bydź pisano tym sposobem. . . . .

Działo się w Mieście lub Wsi N. w Kościele Parafialnym Dnia N. Roku N. niżej podpisany zagaiający wraz z Assessorami NN. i Smci Kieżdem NN. wykonawszy Przyśięgę in facie Publica: Prawem przepisaną: Do Elekcyi Delegatów, z Parafii N. na Seymiki następne w Mieście N. z Uniwersytatów odprawiać się mające: a to w dniu przez Prawo przepisany, wraz z ogólnemi Obywatelami teyże Parafii przystąpiliśmy, i od Obywatelów przytomnych Wota przez istotne ich podpisy odebraliśmy w następującym sposobie:

Kandydaci do Delegacyi na Seymik N. z Parafii N. którzy się podali.

Piotr N.	Paweł N.	Jan N.	Andrzej N.	Mikołaj N.
Wota Obywatelskie na Piotra N.	Wota Obywatelskie na Pawła N.	Wota Obywatelskie na Jana N.	Wota Obywatelskie na Andrzeja N.	Wota Obywatelskie na Mikołaja N.
Tu kolejne Podpisy.	Podpisy.	Podpisy.	Podpisy.	Podpisy.

Gdy się Wota skończą, zagaiający wraz z Assessorami porachuje, i kto z Kandydatów ma więcej podpisów, będzie go deklarował Delegatem do Seymików następnych: a *Laudum* zakończy się tym sposobem: Gdy zaś *Pluralitatem Votorum* NN. na niniejszym Parafialnym Zieździe otrzymał, więc tegoż NN. za aktualnego Delegata deklarujemy.

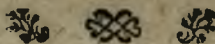
Ponie-

✻   ✻   ✻

Ponieważ liczne zdarzyły się przypadki, iż przy rozdwojeniu Obrad Ziemiańskich: liczne podpisy od nieumiejących pisać, krzyżkami kładzionemi dla zwiększenia *Pluralitatis* zmyślane były, zatem odtąd nieumiejący podpisywać się, dopóki tej zdatności nie osiągną, na Laudach Delegackich podpisywani nie będą.

Znosząc *Abusum*, iż przy Obradach Ziemiańskich, które najswiętszymi być powinny, liczne zdarzały się zakłócenia, obelżenia, do szabel porywania i kaleczenia, tak dalece: iż Kościoły, lub Miasta miejscowe Seymikowania, w krwi zbroczone bywały, takowe zatym zapędy poskramiając, stanowimy: iż odtąd tak ten, co na Obradach Publicznych kogo obelży, iako i ten, który się do broni porwie, choćby nikogo nie skaleczył, tudzież i ten, któryby kogo uderzył, albo skaleczył, za zgwałcenie miejsca obradnego, w Sądzie Ziemiańskim *Pana Capitis irremissibiliter* karany być ma, ani takiej Sprawy iako kryminalney godzić będzie wolno, i gdyby pokrzywdzony, winnego, lub obydwu winni sami się o to nie pozwalają, Instygator Ziemiańskiego Sądu, i sam Sąd w takich przypadkach podług Prawa Grodzieńskiego Roku 1784. o Sprawach Kryminalnych postanowionego *sub Penis* sprawić się ma: Jako bowiem przepor jednego względem drugiego Obywatela wolność kazi: tak ieden Obywatel w Obradach bądź Parafialnych, bądź Seymikowych, prócz otworzenia zdania swego, przemocy względem drugiego szukać nie powinien; Ułatwiając zatym przyczyny do rozterek poprzedzające, tak Delegatów w Parafiach, iako też, prz z Delegatów Elekcye, Posłów, Deputatów i Urzędników, aby koniecznie zrana od godziny osmej, ani prędzey, ani późnicy zaczynają się, stanowimy. Nie wolno zagajać komu innemu Seymiku Parafialnego, iak *primo in Ordine* z Urzędu istotnego krajowego w Parafii Possessyą mającemu; a gdyby się diskwyzycya zdarzyła w Parafii między nieurzędującymi o zagajenie, a to w niebytności Urzędnika lub Sub-

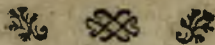
delegatów, których *Turnus respectivo* kreacyi Sędziów zachowywać się ma, to Wielebny Proboszcz, lub Pleban zagaiać będzie.

Nie wolno w innym mieyscu, iak w Kościele Parafialnym Seymikować o Delegata: nie wolno rozdawać Elekcyi, *sub Nullitate* dzieła, które nie w mieyscu Obrady nastąpiło: ale wszystko nie przez usiłowanie i przemoc, lecz przez istotną *Pluralitatem* decydowane bydź ma *sub Pœnis*, iak wyżej, *criminaliter extendendis*.

Uczty wszelkie tak iak przy Elekcyi Sędziów Ziemiańskich, i pod takimiż karami, w czasie wszystkich Elekcyi zabraniaią się.

Dla Laudów Parafialnych Delegackich będzie przy kaźdey Parafii Xięga sporządzona, w którą całkiem też Lauda *cum Votis* nieodwłocznie mają bydź wpisane, i przez zagaiającego z Assessorami, i mieyscowym Plebanem podpisane, a zaś Oryginał Delegatom oddany będzie, z którym Oryginałem czyli Instrumentem, kaźdy Deputowany od Parafii do Miasta, gdzie się Sądy Woiewódzkie lub Ziemiańskie agituią, na dzień Seymikowania ziachać ma: odtąd bowiem nie w innych mieyscach, iak tam, gdzie się Sądy agituią, mieysce Seymikom stanowiemy.

Ci więc Delegaci zrana o godzinie osmej, przed Sądem Ziemiańskim swego Woiewództwa albo Ziemi stanąć, i Instrumenta *Delegationis* wczesniej w mieyscu Sądowym oblatowane, Sądowi, koleią Parafii oddawać, a Sąd napisawszy pod Aktem, iż dzień ten z Prawa albo Uniwersału N. iest Seymikowy, kaźdego przystępującego Delegata do przysięgi, przymusi na tę Rotę: „ Jako De-
„ legowanym od Parafii, na Seymik dzisieyszy do obie-
„ rania Deputatów Trybunalskich, albo Postów, lub
„ Urzędnika, w tym wyborze nie będę się uwodził na-
„ mową,

„ mową , przysiężnią , darami albo obietnicą , lub boia-
„ żnią , ale stosownie do potrzeby publiczney , Osobę
„ do pełnienia obowiązku publicznego istotnie zdatną
„ na Funkcyą N. obierać , i na taką Osobę , lub na ta-
„ kie Osoby , *Votum* moje dawać , a omyłki w składa-
„ niu kartek na Kandydatów strzec się będę . ” Po któ-
rey odbytey przysiędze , Sąd Ziemski iedną ręką dla
wszystkich Kandydatów kartki w czasie Sądu rozpisywa-
ne , każdemu Delegowanemu przysięgiemu kolejno po ied-
dney , na każdego Kandydata oddawać będzie , a Dele-
gowany każdy , zaraz po przysiędze wykonaney , za pa-
rawan w Izbie Sądowej natenczas postawiony , od Ar-
bitrów i wszelkich Osób ustronny , pcydzie , i w banią
dla Elektów sporządzoną , za parawanem stojącą , na ied-
ną , lub wiele Osób do której Funkcyi potrzeba ; kar-
tkę lub kartki włoży , a pozostałe inne kartki w drugą
banią z napisem *próżna* , tamże za parawanem bydź ma-
jącą wpuści , i tak kolejno , aż wszyscy Delegowani
swoie Wota poskładają .

Po czym skończonym Sąd Ziemski każe wynieść
z zaparawanu banie mające bydź zamknięte i zapieczę-
towane , rozpieczętowie i otworzy ie , oraz nieodstępnie
względem każdego Kandydata , Kartki czyli Wota roz-
dzieli , obrachuić , a z obrachowanych *Pluralitatem* , dla ko-
go wypadnie , deklarować będzie , ilość Wotów , wiele któ-
ry miał z Kandydatów , w Protokół zapisze , i od obra-
nego na Deputata Trybunalskiego , Rotą Prawem przepi-
saną , od obranego zaś na Posła , Rotą następującą : „ Jako
„ o Funkcyą Poselską , nie dla własney prywaty , lecz
„ szczególnie dla istotney dobru Publicznemu usługi
„ starałem się , żadney zaś dependencyi od kogożkol-
„ wiek w Kraiu lub zagranicznejey do zostawiania na tę
„ Funkcyą nie miałem : Pensyi żadnych od kogożkol-
„ wiek nie brałem i brać nie będę , i przez cały czas tey
„ moiey Funkcyi , od nikogo dependować nie będę , ale
„ o same uszczęśliwienie Kraiu moiego , nayusilniey star-

„ IAC

❁ ❁ ❁

„, rac się będą.” Po której wykonany Przysiędze Sąd Ziemiański Extrakt ilości Wotów, i Przysięgi obranemu lub obranym *Pluralitate* nieodwłocznie bez opłaty wydać każe, a ten Extrakt za Instrument *Legalisationis* obranego na Funkcyą służyć będzie.

Zeby większość lub mniejszość, albo ogólność dziedziczna Parafii nie robiła iakowey kwestyi do obierania Delegatów; Zatem stanowimy: iż w której Parafii dziesiąciu Obywateli Dziedziców, z Zastawnikami i Dożywo-
cia mającemi nie będzie: takowa Parafia, lub ogólnie iedna Dziedziczna, albo Dziedziczne, z bliższą Parafią złączyć się ma, a w większej Parafii, toiest: większą liczbę Possessionatów mającey, Obrady *Electionis* Delegatów odprawiane będą; żeby zaś o pierwszeństwo Parafii różnicy nie było: wszystkie Parafie co do dzieł *Electionis*, podług Taryff przez Kommissyę Powiatowe względem ofiaty dla Skarbu Publicznego świeżo działanych względem kolei regulowane mieć chcemy.

Duchowni Dziedzictwa swe mający, i sami Plebani *ad Vota* na Obradach Parafialnych należeć mają: ale zagaiający i Assessorowie od wotowania, tak iak Sędziowie Ziemiańscy wyłączają się. Kto Delegatem od Parafii zostaje, nie może żądać Funkcyi, gdyżby na siebie dawał *Votum*, a siebie sam nikt obierać nie może. Sędziowie Ziemiańscy, iako nie wotujący, do Funkcyi *Eligibiles* będą. Kto nie był na Funkcyi Sądu, albo Kommissarstw Ziemiańskiego, nie może być Deputatem, a kto nie był Deputatem, nie może być Posłem, a Sędzią lub Kommissarzem Ziemskim być nie może, kto nie ma lat 24. odeszłych, w którym przypadku nawet *additio annorum* służyć nie może: Względem zaś Osób już byłych Posłami to Prawo stosownym być nie ma.

Kto Majątek swoy oddał *ad Potioritatem*, albo czyie Dobra są potioritowane, ten dopóki się z długów nie oczy-

oczyści, żadnym Funkcyi otrzymać nie może: Funkcyę bowiem wszelkie przez Ludzi nieinteressowanych i rządnych (aby i Rząd Publiczny lepiej był kierowany) odbywane mieć chcemy.

Dla Deputatów Trybunalskich Kommissya Skarbowa w proporcyi Dymów z Dóbr *respectively* każdego Trybunału wyproporcyonuje, dla każdego Sędziego Duchownego, Szlacheckiego i Mieyskiego po sześć Tysięcy Zł: Polsk: na Rok wypłacać mianą, i takową Summę Exakterowie do Skarbowego Podymnego postanowieni odbierać i do Skarbu oddawać, a Kommissya Skarbowa, nie łącząc tych Summ z Skarbowemi Importatami zaraz po zeszyły ultymie Podymnego, podług *attestatum* Sądowego Trybunalskiego w Protokule Sądowym zapisać, i Ektraktem wydać mianego, rekwirującemu Deputatowi nieodwłocznie wypłacać ma: assygnowanie zaś Trybunalskie podług wysiadania prezencyi, sposobem tak iak w Sądzie Ziemiańskim zapisywać się mającey, zachowane będzie.

Osoby na Deputatów wybrane nieustannie przez dwa Roki sądzić, a potym inni na ich miejsce obrani, zasiadać mają.

Komplet decydowania byle z Osób pięciu składać się będzie, żaden zaś Deputat nie może mniej w Roku wysiadać, iak przez trzy Kwartały, a dopiero całoroczną pensyą assygnowaną sobie mieć może, dlatego układ względem liczby Osób i czasu zasiadania przy Ordynacyi Trybunałom do uczynienia poleca się: Choroba Osoby Trybunalskiej w miejscu Trybunału Deputata *pro presentē* rozumieć będzie; lecz choroba na Prowincyi, czyli w domu w komput prezencyi wchodzić nie może.

Dekret Trybunalski w Sprawie Appellacyney (albowiem żadna Sprawa nawet Kryminalna, wprzód przed Sądem

Sądem Ziemiańskim *ad definitivam* nie sądzona, przychodzić do Trybunału nie może) ieden za wieczny, tak iak za Prawo niewzruszone mieć chcemy: Które to Trybunały i Sądy Ziemiańskie, podług niniejszego Prawa, i dawnych Praw sądząc: Preskrypcyą nayszczególniej uważać mają, toiest: *imo De Potioritatibus*, tak iak pod tym Artykułem iest przepisano. *zdo.* Względem kwestyi *Hareditatum*, lub o Summy, gdy od lat 50. posiadał kto Dobra spokojnie, i przez taki przeciąg czasu Prozekucyi prawney przez Pozwy i Dekreta, ani przez Manifesta nie było: takowy Dziedzic już inkwiewtanym być nie może. *3tio.* W Sprawach uczynkowych, po dziesięciu lat wyszłych Preskrypcyą zachodzi: w Sprawach zaś Kryminalnych nie inaczey, iak z życiem Kryminalisty, Preskrypcyą kończy się będzie.

To wszystko, co wyżej iest o szczególnościach napisano: Obywatel piszący do roztrząśnienia i dalszego układu podaje, a z wyboru sposobem poniższym obranych Posłów, iż mogły być wybor przez wyciągane Kalkuły do Seymu gotowego. Sądy znowu Ziemiańskie, iż mogły być przez Kommissye Ziemiańskie Porządkowe objęte: albowiem o osobne Osoby trudno będzie: życzy.

F